

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

VIEŠOSIOS POLITIKOS ANALIZĖS MAGISTRO PROGRAMA

GERDA VAIČIŪNAITĖ

II kurso studentė

**IŠLIEKA TIK STIPRIAUSI: LIETUVOS MINISTRŲ POLITINIO
IŠGYVENIMO ANALIZĖ**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. dr. V. Nakrošis

Vilnius, 2021

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Išlieka tik stipriausi: Lietuvos ministrų politinio išgyvenimo analizė“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gerda Vaičiūnaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Vaičiūnaitė G. Išlieka tik stipriausi: Lietuvos ministrų politinio išgyvenimo analizė, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas V. Nakrošis. – V., 2021. – 69 p.

Reikšminiai žodžiai: politinis išgyvenimas, išgyvenimo analizė, racionalaus pasirinkimo teorija, patikėtinio–patikėtojo modelis, ministrų stabilumas, Kaplano-Majero modelis, Kokso proporcinių rizikų modelis.

Šiame darbe nagrinėjama 1991–2020 m. dirbusių ministrų politinio išgyvenimo sąlygos. Remiantis racionalaus pasirinkimo teorija ir patikėtojo-patikėtinio modeliu, iškeliami pagrindiniai ministrų stabilumo aiškinimai: ministro karjeros kelias bei patirtis, skandalai ir ekonominės sąlygos.

Darbe ne tik pirmą kartą siekiama paaiškinti ministrų kabineto sudėties pasikeitimus, bet ir išgyvenimo analizės metodu, patvirtinami bei praplečiami dažniausiai sutinkami ministrų politinio stabilumo aiškinimai patikėtinio–patikėtojo modelyje.

Turinys

Įvadas.....	6
1. Teorinis analizės pagrindas	8
1.1. Racionalaus pasirinkimo teorija: patikėtojo-patikėtinio modelis	8
1.2. Kas gali paaiškinti Lietuvos ministrų politinį išgyvenimą?	12
2. Darbo metodika	22
2.1. Tyrimo dizainas	22
2.2. Kintamųjų operacionalizacija	23
2.3. Išgyvenimo analizė	31
3. Empirinė dalis.....	35
3.1. Bendra duomenų apžvalga.....	35
3.2. Ministro karjeros kelias ir patirtis.....	41
3.3. Skandalai	43
3.4. Ekonominis kontekstas	45
3.5. Kokso proporcinių rizikų modeliai	46
Išvados	50
Literatūros sąrašas	56
Priedai.....	60
Summary.....	68

Ivadas

Per tris nepriklausomybės dešimtmečius Lietuvoje pasikeitė jau septyniolika Vyriausybių, ir tik pastarieji kabinetai išlieka valdžioje iki kadencijos pabaigos. Nepaisant to, kad Vyriausybių kaita yra apimusi, jų sudėtyse vis tiek vyksta pokyčiai. Šio darbo pavadinime naudojama natūralios atrankos teorijos pradininko Darvino citata „išlieka tik stipriausi“ puikiai pradeda diskusiją, kaip paaiškinti ministrų politinio (ne)išlikimo sąlygas. Kai keliamo klausimą, kodėl vieni ministrai pasitraukia iš kabineto, o kiti dirba iki pabaigos, pirmas ir abstrakčiausias atsakymas skamba: „*blogi* ministrai pasitraukia, *geri* – lieka“. Toks paaiškinimas netenkina dėl poros priežasčių. Pirma, nors ir trumpoje, Nepriklausomos Lietuvos istorijoje galima rasti pavyzdžių, kai, rodosi, rinkėjų mėgstami ir palankiai vertinami ministrai būna priversti trauktis iš kabineto, o skandalą po skandalo išgyvenantys kabineto nariai sėkmingai baigia savo kadencijas. Antra, sunku pasakyti, kas yra *geras*, o kas yra *blogas* ministras. Juk vienu metu ministrams keliami daug lūkesčių. Tikimasi, kad jie bus kuruojamos srities ekspertai (išmanys sritį, kurioje dirba), bus geri vadybininkai (sugebės organizuoti pokyčius) ir bus geri politikai (sugebės dirbti su skirtingomis interesų grupėmis). Visgi nėra vienos formulės, kuri garantuotų ministro sėkmę kabinete. Tad ir vėl galima sugrįžti prie natūralios atrankos dėsnų – kiekvienas individas veikia ne vakuume, o aplinkoje, kuri gali sukurti iššūkių arba, atvirkščiai, sustiprinti.

Šiuo darbu siekiama nustatyti Lietuvos Vyriausybių ministrų politinio išgyvenimo sąlygas, kurios lemia kabinetų narių pasitraukimą. Nors užsienio autoriai yra nagrinėję Lietuvos Vyriausybių (bet ne jos narių) stabilumo sąlygas Rytų Europos šalių kontekste, iki šiol vyriausybės narių ar apskritai politikų išgyvenimo sąlygos nebuvo nagrinėtos. Literatūroje ministro ir jo vadovo (Ministro Pirmininko) santykiai plačiausiai nagrinėjami patikėtojo-patikėtinio modelyje, tačiau rezultatai nėra vienareikšmiški. Tai, kas pasitvirtina vienos šalies atveju, neveikia kitu. Literatūros analizė rodo, kad kitų šalių (pavyzdžiui, Britanijos ar Skandinavijos šalių) atvejų rezultatais negalima tikėtis paaiškinti Lietuvos atvejo.

Šio **tyrimo tikslas** – nustatyti, kokios sąlygos lemia Lietuvos Respublikos Vyriausybių ministrų politinį išgyvenimą nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu.

Tyrimo tikslui pasiekti keliami tokie **uždaviniai**:

1. Remiantis racionalaus pasirinkimo teorija bei alternatyviais aiškinimais apibrėžti sąlygas, galinčias daryti įtaką ministrų politiniam išgyvenimui.
2. Išgyvenimo analizės metodu nustatyti sąlygas, lemiančias ministrų politinį išgyvenimą.

Atlikta literatūros apžvalga suponuoja, kad plačiausiai ir dažniausiai ministrų politinis išlikimas yra aiškinamas per racionalaus pasirinkimo prieigą, tiksliau, patikėtojo-patikėtinio modelį. Nors ankstesniuose darbuose galima rasti įvairių šio modelio interpretacijų, modelio, kuris galėtų

pilnai paaiškinti Lietuvos vyriausybių ir ministrų kaitą, nėra. Išanalizavus ankstesnių autorių darbus bei pateikus teorinį pagrindą darbe keliamos hipotezės, siekiančios patikrinti perspektyviausius ministrų stabilumo kabinete aiškinimus:

H1: *Ministrai, kurių kelias į postą veda per partiją arba parlamentą, laikysis stabiliau nei tie, kurie postą pasiekė per valstybės tarnybos ar nepriklausomą kelią.*

H2: *Ministrai, turintys patirties ministrų kabinete, laikysis stabiliau nei jos neturintys.*

H3: *Į politinius skandalus neįsivėlę ministrai laikysis stabiliau nei į politinius skandalus įsivėlę.*

H4: *Į korupcinio pobūdžio skandalus įsivėlę ministrai laikysis mažiau stabiliai nei į tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų skandalus.*

H5: *Esant geresnėms ekonominėms sąlygoms ministrų stabilumas bus didesnis nei esant blogesnėms ekonominėms sąlygoms.*

Tyrimo tikslams pasiekti sudarytas atskiras duomenų rinkinys, į kurį įtraukiami 313-os Nepriklausomos Lietuvos ministrų biografiniai duomenys, informacija apie patirtus skandalus bei valstybės makroekonominis rodiklius. Duomenys nagrinėjami ir hipotezės tikrinamos atliekant išgyvenimo analizę. Šis metodas išskirtinis tuo, kad turi du priklausomus rodiklius: įvykį (ministro pasitraukimą iš kabineto nepasibaigus Vyriausybės darbo laikui) bei laiką iki įvykio. Šioje analizėje taikomi modeliai leidžia palyginti kelių grupių išgyvenimo kreives, ir pamatuoti nepriklausomų kintamųjų keliamą rizikos laipsnį.

Rezultatai patvirtina dalį keltų hipotezių. Geriausiai ministrų politinį išgyvenimą paaiškina skandalai. Augant ministro patiriamo skandalo intensyvumui auga ir rizika trauktis iš kabineto. Ekonominio konteksto pokyčiai taip pat lemia ministrų stabilumą, tačiau šie skirtumai pastebimi tik kintant BVP augimo tempams, bet ne infliacijai ar nedarbo lygiui. Galiausiai, ministrų stabilumui aiškinti netinka kitų šalių atvejuose dažnai aptariamos ministrų asmeninės savybės bei patirtis. Taip pat analizėje negalima išskirti jokių politinio konteksto sąlygų, kurios didintų arba mažintų ministrų stabilumą. Šie rezultatai leidžia papildyti ir pritaikyti patikėtojo-patikėtinio modelį mažų ar Rytų ir Vidurio Europos šalių, tokių kaip Lietuva, atvejams.

Pirmame šio darbo skyriuje pateikiamas teorinis analizės pagrindas ir pristatomos tyrimo hipotezės. Antrame skyriuje aptariama tyrimo metodika: operacionalizuojami kintamieji, duomenų rinkimo būdai, pristatoma išgyvenimo analizė. Trečiame skyriuje pateikiami tyrimo rezultatai. Paskutiniame skyriuje pristatomos darbo išvados, jų interpretacija, pateikiami pasiūlymai teorinio pagrindo tobulinimui bei pateikiami klausimai ateities tyrimams.

1. Teorinis analizės pagrindas

Šiame skyriuje pristatomas darbe taikomas teorinis pagrindas. Teorinė dalis susideda iš dviejų dalių. Pirmoje dalyje bendrai pristatomos pagrindinės teorijos ir modeliai, aiškinantys ministrų išlikimo sąlygas. Antroje dalyje, remiantis kitų autorių literatūra, įvardijamos sąlygos, kurios gali lemti ministrų išlikimą arba pasitraukimą Lietuvoje, bei keliamos hipotezės.

Darbe remiamasi racionalaus pasirinkimo teorija ir iš jo išskylančiu patikėtojo ir patikėtinio modeliu. Prieš gilinantis į teorinį pagrindą svarbu pradėti nuo to, jog darbe laikoma, jog ministrų paskyrimas ir nušalinimas pirmiausiai priklauso nuo Ministro Pirmininko. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas apibrėžia, kad „ministrus Ministro Pirmininko teikimu skiria ir atleidžia Respublikos Prezidentas“. Nors ministrai yra atsakingi tiek Seimui, tiek Prezidentui, įstatyme numatoma, jog jie tiesiogiai pavaldūs Ministrui Pirmininkui. Įpareigoti ministrus atsistatydinti gali Seimo narių dauguma, bet teikti pasiūlymus Prezidentui atstatydinti ministrą gali ir jis pats arba Ministras Pirmininkas¹. Visgi ministro paskyrimas ir nušalinimas yra apibrėžiamas kaip santykiai tarp ministro ir Ministro Pirmininko.

1.1. Racionalaus pasirinkimo teorija: patikėtojo-patikėtinio modelis

Patikėtojo ir patikėtinio (angl. *principal-agent model*)² modelis yra kilęs iš racionalaus pasirinkimo teorijos, kuri į politikos veikėjus žvelgia kaip į racionalius žaidėjus, savo pasirinkimus priimančius pagal turimą informaciją, apskaičiuvus galimas naudas ir rizikas bei siekiančius kuo didesnės asmeninės naudos. Nors patikėtinio–patikėtojo modelis kilo iš ekonomikos srities, jis plačiai naudojamas ir politikos moksluose, ypač nagrinėjant politikos veikėjų santykius.

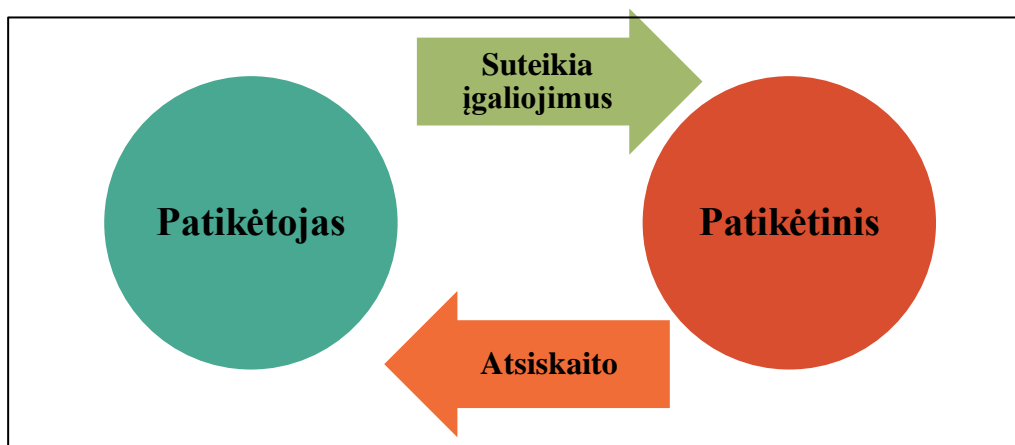
Eisenhardt³ patikėtojo-patikėtinio modelį apibrėžia per sutarties metaforą – viena pusė (patikėtojas) deleguoja darbą kitai pusei (patikėtiniui), kuris atlieka darbą. Tiek vienoje, tiek kitoje pusėje gali būti individas (pavyzdžiui, ministras) arba grupė (pavyzdžiui, partija). Kalbant apie valstybės valdymą, patikėtinio–patikėtojo santykius šioje srityje apibrėžiami pakankamai paprastai – piliečiai renka parlamentą, jis tvirtina Ministrą Pirmininką, šis renkasi ministrus, kurie atsiskaito būtent jam. Savo ruožtu, Ministras Pirmininkas už Vyriausybės darbą atsiskaito parlamente, o rinkėjai kituose rinkimuose balsais įvertina politikų darbą.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas, Valstybės žinios, 1994-06-08, Nr. 43-772.

² Lietuvių kalboje galima sutikti įvairių *principal-agent* vertimų: užsakovo-vykdytojo, užsakovo-atsakovo ir panašiai. Politikos moksluose dažniausiai vartojamas „patikėtojo-patikėtojo“ vertimas.

³ Kathleen M. Eisenhardt, „Agency Theory: An Assessment and Review.“ *The Academy of Management Review*, 14(1), 1989, 57–74. <www.jstor.org/stable/258191> [Žiūrėta 2021 05 16].

1 paveikslas. Santykių patikėtojo-patikėtinio modelyje apibendrinimas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tokiu atveju, Ministras Pirmininkas yra „užsakovas“, o ministras – „vykdytojas“. Analogiški santykiai vyksta ir tarp parlamento bei Ministro Pirmininko, rinkėjų ir parlamento. Iš pirmo žvilgsnio santykiai apibrėžiami taip paprastai, kaip tarp namo savininko bei sienų dažytojo ar kirpėjo ir jo kliento. Jei sutarimai vykdomi tinkamai (pavyzdžiui, patikėtinis tinkama spalva nudažo sienas arba madingai apkerpa) santykiai sėkmingai tęsiasi toliau. Jei užsakovas nėra patenkintas gaunamomis paslaugomis (sienos nudažytos nelygiai ar toks kirpimo stilius jau išėjęs iš mados), santykiai nutraukiami. Šioje vietoje būtų galima kelti hipotezę, kad ministrai, gerais rezultatais pasižymintys ministrai, kabinete išlieka ilgiau nei dirbantys prasčiau. Vis dėlto modelis nėra toks paprastas – jame iškeliamos kelios problemos, kurios komplikuoja santykius.

Pirma, egzistuoja prioritetų (tikslų) skirtumai tarp patikėtinio ir patikėtojo. Nors ekonominiame patikėtojo ir patikėtinio modelyje abiejų pusių siekami tikslai yra aiškūs: užsakovo – pasiekti tikslus su kuo mažesniais kaštais, o vykdytojo – užsidirbti kuo daugiau pinigų, politikoje šie tikslai šiek tiek skiriasi⁴. Prioritetai kabinete gali skirtingai išsidėstyti dėl programos ar tikslų įgyvendinimo. Pavyzdžiui, Ministrui Pirmininkui ar visam kabinetui atrodo, kad ministro kompetencijų srityje svarbiausia įgyvendinti A, B ir C darbus, o ministrui – kad svarbiausi uždaviniai yra D, E ir B. Jei abiejų veikėjų prioritetai sutampa, konflikto nėra, tačiau, jei prioritetai ženkliai skiriasi, gali kilti konfliktas.

Jei politikus skirstome į siekiančius posto (angl. *office-seeking*) arba siekiančius politikos (angl. *policy-seeking*), galime išvelgti potencialą atsirasti dideliems prioritetų skirtumams. Pavyzdžiui, jei vyriausybė orientuosis į politikos vykdymą, ji tikėtis, kad ministras sieks įgyvendinti net ir sudėtingas reformas, dėl kurių gali sulaukti kritikos ir suinteresuotų grupių pasipriešinimo. Visai kitu atveju, Ministras Pirmininkas, siekdamas išlaikyti pozicijas ir norės sukelti kuo mažiau

⁴Ten pat.

rinkėjų nepasitenkinimo, todėl nepalaikys ministro inicijuojamų svarbesnių reformų, kurios gali pakenkti bendram vyriausybės vertinimui.

Antra, egzistuoja informacijos asimetrija tarp patikėtojo ir patikėtinio. Tradiciškai laikoma, kad patikėtinis, būdamas savo srities žinovu, turi daugiau informacijos 1) priskirtos politikos bei 2) valdymo toje srityje tema. Dideli skirtumai tarp turimos informacijos gali lemti konfliktus tarp abiejų pusių (Ministro Pirmininko ir ministro) dėl reformų vykdymo, politikos formavimo ar atskirų politikos klausimų⁵.

Apibendrinama šiuos modelio bruožus Eisenhardt įvardija dvi esmines problemas. Pirmiausia, kyla nepageidaujamo pasirinkimo (angl. *adverse selection*) problema – patikėtojas (Ministras Pirmininkas) rinkdamasis patikėtinį (kandidatą į ministrą) negali turėti visos informacijos apie jo tikruosius prioritetus, lūkesčius, gebėjimus, ryšius ir panašiai. Neturėdamas pakankamai informacijos jis nebūtinai pasirenka geriausią kandidatą. Šios problemos sprendimas dažniausiai siejamas su *ex-ante* kandidatų vertinimu – tai yra, ministrų atranka. Informacijos ar kitų resursų trūkumas atrankos metu nulemia, kaip toliau klostysis santykiai kabinete, ir gali sąlygoti atskirų ministrų ar viso kabineto stabilumą⁶.

Trečia, modelyje išskyla ir moralinės rizikos (angl. *moral hazard*) problema. Ji atsiranda, kai Ministras Pirmininkas neturi pakankamai galimybių kontroliuoti ministrą ir jo veiksmus.⁷ Ministras Pirmininkas negali nuolatos sekti ir kontroliuoti visų kabineto narių. Netinkama ministrų kontrolės sistema sukelia darbo vengimą (angl. *leisure-shirking*), kai ministras tiesiog neatlieka būtinų užduočių tikslui pasiekti; nesutarimus (angl. *dissent-shirking*), kai ministras neskiria pakankamai dėmesio vienam klausimui, nes jam svarbesni yra kiti arba, galiausiai, vadinamas sabotžas, kai ministras tiesiogiai veikia prieš partiją ar kabinetą⁸.

Patikėtojo-patikėtinio modelis veikėjus apibrėžia kaip vengiančius rizikos. Ankstesni tyrimai teigia, kad ši problema išryškėja kintant politinei ar ekonominei situacijai. Jei bendras vyriausybės darbas pašlyja, Ministras Pirmininkas nebus linkęs rizikuoti ir svarbiausių ministrų nešalins, ir atvirksčiai – kai vyriausybės darbas vertinamas teigiamai, ministerijų svarba reikš mažiau ir Ministras Pirmininkas bus labiau linkęs atlikti pokyčius⁹.

⁵ Ten pat.

⁶ Ten pat.

⁷ John. D. Huber ir Cecilia Martines-Gallardo, „Replacing Cabinet Ministers: Patterns of Ministerial Stability in Parliamentary Democracies.“ *American Political Science Review*, 102(2), 2008, 169–180. <<https://doi.org/10.1017/S000305540808012X>> [Žiūrėta 2021 05 16].

⁸ Martin G. Søyland, „Survival of the Ministers: On Ministerial Durability in Postwar Norway.“ *Scandinavian Political Studies*, 40(2), 2017, 182–206. <<https://doi.org/10.1111/1467-9477.12086>> [Žiūrėta 2021 05 16].

⁹ Martin Ejnar Hansen, et al., „Portfolio Saliency and Ministerial Turnover: Dynamics in Scandinavian Postwar Cabinets.“ *Scandinavian Political Studies*, 36(3), 2013, 227–248. <<https://doi.org/10.1111/1467-9477.12004>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Dažniausiai prieš patikėtinio teoriją yra pastatoma valdytojo (angl. *stewardship*) teorija. Deja, šiame darbe ją pritaikyti būtų sudėtinga, dėl kelių priežasčių: 1) valdytojo teorija daro prielaidą, kad veikėjų interesai sutampa (tiek patikėtojas, tiek valdytojas siekia kuo didesnės naudos organizacijai), todėl nebekyla problemų dėl skirtingų prioritetų; 2) pirmoji prielaida lemia, kad teorija orientuojasi į vadybinius skirtumus organizacijoje (pavyzdžiui, kuo skiriasi *ex-ante* ir *ex-post* kontrolė), o ne kylančias problemas ir jų sprendimo būdus. Šiame darbe patikėtojo-patikėtinio modelis suteikia pagrindą nagrinėti situacijas ir sąlygas, kurioms esant, ministrai traukiasi iš pareigų, o valdytojo teorija į jas neatsižvelgia; 3) valdytojo ir patikėtojo-patikėtinio modeliai skirtingai įvardija veikėjų motyvacijas. Pirmajame modelyje tai yra savirealizacija, antrajame – materiali nauda. Net ir skiriamoms motyvacijoms ir siekiamoms naudoms, prioritetų nesuderinamumo problemos vis tiek gali egzistuoti, todėl abiejų teorijų nagrinėjamas šiame darbe tampa beprasmiškas¹⁰.

Kitas aiškinimas, papildantis iš pažiūros šaltus ir išskaičiuotinus santykius tarp Ministro Pirmininko ir ministro, yra narystės kriterijus. Claire Annesley, Karen Beckwith ir Susan Franceschet knygoje „Kabinetai, ministrai ir lytys“ seka racionalaus pasirinkimo institucionalistų pėdomis ir pasiūlo darbo metodiką, nagrinėjančią formalias ir neformalias institucijų taisykles atrenkant ministrus į kabinetą. Iš trijų kriterijų: patirties, narystės (angl. *affiliation*) ir reprezentacijos, mums įdomiausias yra narystės kriterijus, nes likę du kriterijai laikomi *būtiniais*. Sudarant kabinetą privaloma atsižvelgti į kandidatų patirtį (politinę, ekspertinę bei išsilavinimą) ir jų politines pažiūras (tam, kad būtų įgyvendintas koalicijos susitarimas) ar kitas demografines savybes, o narystės kriterijaus užpildyti nėra būtina¹¹.

Autoriai taikliai panaudoja buvusio Kanados Ministro Pirmininko citatą, jog „visiems lyderiams reikia „protorionų“ aplink save – žmonių, kurie kartu buvo nuo pat pradžių, jais tikėjo ir kurie gali sukurti komforto ir saugumo jausmą“¹². Šis modelis, remdamasis ne ekonominiu, o psichologiniu požiūriu aiškina, kodėl dėl saugumo ir komforto jausmo siekio, į Ministro Pirmininko kabinetą patenka jo bičiuliai, partiečiai, kolegos ar studijų draugai, o ne svetimi politikos profesionalai. Vadinas, ministro kabineto sudėčiai įtakos turi narystės kriterijus – santykių, pasitikėjimo ir lojalumo tinklas. Nors knygoje nagrinėjamas tik ministrų kelias į kabinetą, akivaizdu, kad ir kabineto veikloje bei vertinime, tai gali turėti įtakos¹³.

¹⁰ Thomas Schillemans ir Karl Bjurström, „Trust and Verification: Balancing Agency and Stewardship Theory in the Governance of Agencies.“ *International Public Management Journal*, 23(5), 2019, 1–35. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10967494.2018.1553807> [Žiūrėta 2021 05 16].

¹¹ Claire Annesley, Karen Beckwith ir Susan Franceschet, „How to Qualify for Cabinet: Affiliational Criteria.“ *Cabinets, Ministers, and Gender*. Oxford University Press, 2019, 133–154. <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780190069018.001.0001/oso-9780190069018-chapter-6> [Žiūrėta 2021 05 16].

¹² Ten pat, 133–154.

¹³ Ten pat 133–154..

Galiausiai, literatūroje randama ir retesnių vyriausybių ir ministrų išlikimo sąlygų aiškinimų – dinastijų teorija teigia, kad kai kurie veikėjai gali gauti žinių, politinių resursų, ryšių ir žinomumą iš politikoje dalyvaujančių šeimos narių¹⁴. Berlinski nagrinėta elito teorija teigia, kad, „privilegiuotoji“ grupė palaiko savo narius ir atstumia pašaliečius. Jungtinėje Karalystėje 1945–2007 m. ministrų politiniam išgyvenimui įtakos turėjo tokie veiksniai kaip lytis, išsilavinimas ir patirtis¹⁵. Įvairovės teorijos šalininkas Marin James Richard Jr. kėlė hipotezę, kad moterys kabineto narės valdo geriau (t. y., ir ilgiau) dėl kitokio sprendimų priėmimo modelio¹⁶. Vis dėlto šios teorijos iš esmės orientuojasi į pakankamai specifines sąlygas, kurias naujosiose demokratijose pritaikyti gali būti sudėtinga.

Nagrinėjant narystės kriterijaus, dinastijų ar įvairovės teorijas galima pastebėti jų tarpusavio ryšį. Ministrai nepriklausantys homogeniškai grupei bus ne tik Ministro Pirmininko, bet ir Vyriausybės komandos bus laikomi „svetimais“, todėl jų pasitraukimas iš kabineto bus mažiau skausmingas¹⁷. Vis dėlto tai veiks tik tada, jei visa grupė pasižymės homogeniškumu. Įvairove pasižyminčios grupės, atvirksčiai, pasižymi ir geresne sprendimų paieška ir efektyvesniu darbu¹⁸.

Nors patikėtojo-patikėtinio modelis yra kilęs iš ekonomikos, o narystės kriterijaus, įvairovės ar dinastijų teorijos – iš psichologijos sričių, iš esmės šie modeliai vienas kitam neprieštarauja, o gali papildyti vienas kitą. Kol racionalaus pasirinkimo teorija apibrėžia situacijos ir aplinkos veiksnius, lemiančius ministrų nušalinimą ir pasitraukimą, racionalaus pasirinkimo institucionalizmas per likusius aiškinimus papildo modelį psichologiniais veiksniais, kurie taip pat sąlygoja ministrų ir Ministro Pirmininko santykius kabinete. Dėl to šiuos požiūrius galima derinti tarpusavyje.

1.2. Kas gali paaiškinti Lietuvos ministrų politinį išgyvenimą?

Iš atliktos literatūros apžvalgos matyti, kad nėra universalus aiškinimo, kas lemia ministrų stabilumą kabinete. Racionalaus pasirinkimo teorija leidžia įvykius aiškinti didele aibe sąlygų: nuo individualių veikėjo savybių (amžiaus ar lyties) iki pokyčių makroekonomikoje. Visgi literatūros

¹⁴ Daniel M. Smith ir Shane Martin, „Political Dynasties and the Selection of Cabinet Ministers.“ *Legislative studies quarterly*, 42(1), 2017, 131–165. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/lsq.12146>> [Žiūrėta 2021 05 16].

¹⁵ Samuel Berlinski, Torun Dewan, ir Keith Dowding, „Who serves in government and how long do they last?“ Kn. *Accounting for Ministers: Scandal and Survival in British Government 1945–2007*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, 54–86. <<https://doi.org/10.1017/CBO9780511980046.005>>. [Žiūrėta 2021 05 16].

¹⁶ James Richard Martin, „Consensus Builders? The Influence of Female Cabinet Ministers on the Duration of Parliamentary Governments.“ *Politics & Policy*, 46(4), 2018, 630–652. <<https://doi.org/10.1111/polp.12266>> [Žiūrėta 2021 05 16].

¹⁷ Anne S. Tsui, Terri D. Egan ir Charles A. O'Reilly III, „Being different: relational demography and organizational attachment.“ *Administrative Science Quarterly*, 37(4), 1992, 549–579. <<https://www.jstor.org/stable/2393472>> [Žiūrėta 2021 05 16].

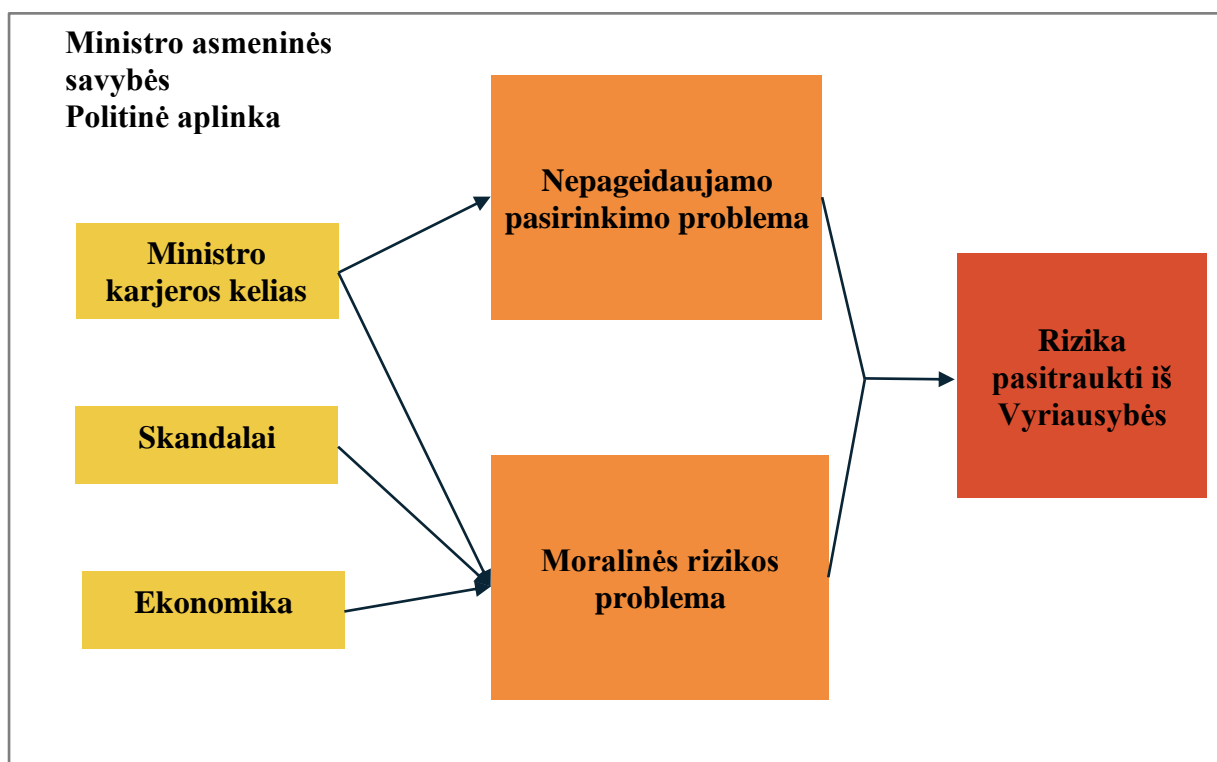
¹⁸ Sujin K. Horwitz ir Irwin B. Horwitz, „The effects of team diversity on team outcomes: A meta-analytic review of team demography.“ *Journal of Management*, 33(6), 2007, 987–1015.

analizė išryškina tris perspektyviausius išskylančius aiškinimus: ministro patirtį, skandalus bei ekonomines sąlygas.

Pirma, **patirtis**, tiksliau, **karjeros kelias** link ministro portfelio, gali sukurti nepageidaujamo pasirinkimo ir moralinės rizikos problemas, kurių sprendimo būdas bus ministro pasitraukimas iš kabineto. Antra, **skandalai**, atsiradę kadencijos metu, sukuria moralinės rizikos problemas, todėl ministrai tampa priversti trauktis iš kabineto. Trečia, **ekonominės sąlygos** daro poveikį vyriausybės darbo vertinimui. Vargu, ar konkretų ministrą galima laikyti pagrindiniu kaltininku dėl mažėjančio ar augančio nedarbo, tačiau rinkėjų pasitikėjimą padidinti siekiantis Ministras Pirmininkas gali ieškoti prastėjančios ekonomikos „kaltininko“. Būtent šios sąlygos keliamos kaip pagrindiniai veiksniai, pretenduojantys paaiškinti Lietuvos ministrų stabilumą.

Toliau šioje dalyje bus detaliau apžvelgiama, kaip ministrų patirtis, skandalai ir ekonominiai pokyčiai lemia kabineto narių stabilumą, bet prieš tai apžvelgiama sociodemografinių savybių bei politinio konteksto įtaka stabilumui.

2 paveikslas. Teorinio analizės pagrindo apibendrinimas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

1.2.1. Asmeninės savybės ir politinė aplinka

Iki šiol patikėtojo-patikėtinio modeliu besiremiančiuose darbuose daug dėmesio skirta politiniam kontekstui bei asmeninėms savybėms – juos galima vadinti tradiciniais ministrų stabilumo aiškinimais. Atliekant pavienių atvejų ir palyginamąsias analizes, iškelta ir patvirtinta nemažai

hipotezių apie lyties, kabineto tipo, portfelio svarbos ir kitų politinio konteksto savybių įtaką ministrų stabilumui. Šioje dalyje jos ir bus apžvelgiamos.

Sociodemografinės savybės, kaip amžius, lytis bei išsilavinimas gali prisidėti prie ministrų politinio išgyvenimo sąlygų. Fischer, Dowding ir Dumont apibendrinami ankstesnius darbus pastebi, kad dažniausiai atsistatydina jaunesni arba vyresni ministrai. Jaunesnieji dažniau susilaukia kritikos dėl nepatirties (juos atleidžiant manoma, kad dar galės sugrįžti), o vyresnieji skatinami pasitraukti ir užleisti vietą jaunimui. Lyties atžvilgiu, nėra sutariama dėl griežto priežastinio ryšio. Dalyje valstybių (pvz., Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje) moterų išlikimo kabinete laikas yra ilgesnis, tad būtų galima aiškinti, kad moterims tam, kad patektų į postą, reikia nuveikti daugiau, todėl sumažėja nepageidaujamo pasirinkimo problema. Išsilavinimas gali turėti teigiamos įtakos ministrų stabilumui, tačiau efektas gali būti dvipusis. Pirma, įgytas išsilavinimas suteikia žinių ir įgūdžių ministerijos valdymo, vadybos ar politikos srityje, kurios sumažina pasitraukimo riziką. Antra, universitete išplėtojamas socialinis kapitalas ir pažintys, kurios ministrui leidžia geriau atlikti pareigas¹⁹. Būtent todėl sociodemografinis ministro portretas gali sumažinti arba padidinti riziką pasitraukti anksčiau laiko.

Kalbant apie **politinį kontekstą**, autoriai nesutaria, kokią įtaką ministrų stabilumui turi **vyriausybės sudėtis**. Iš vienos pusės, vienpartinės vyriausybės turi geresnes sąlygas išvengti nepageidaujamo pasirinkimo problemos, nes neturi derėtis dėl koalicijos partnerių keliamų kandidatų. Iš kitos pusės, vienpartinės vyriausybės neturi derėtis ne tik dėl ministrų „samdymo“, bet ir atleidimo. Tai palengvina ministrų keitimo procesą, o kartu sumažina ir ministrų stabilumą.²⁰ Taip pat iki galo nėra sutariama dėl vyriausybės daugumos **ideologinės krypties** įtakos ministrų stabilumui. Priklausomai nuo valstybių rezultatai skiriasi. Vakarų šalyse pastebimas didesnis stabilumas dešiniųjų koalicijose, mat ten elektoratas yra konservatoriškesnis. Tokiu būdu jaučiama mažiau spaudimo iš visuomenės bei parlamento, todėl kaita tampa mažesnė. Rytų ir Vidurio Europoje didesnis istorinis prisirišimas jaučiamas su kairiųjų partijomis, todėl stabiliau laikosi būtent jos.²¹

Skirtumai tarp ministro ir Ministro Pirmininko partijų taip pat yra svarbūs veiksniai. Pirma, jei ministras priklauso kitai partijai arba yra nepartinis, yra didesnė galimybė nepasitikėjimui iš Ministro Pirmininko pusės. Būtent todėl kandidatų atrankos metu apie nebendrapartinį ministrą turėtų būti surenkama daugiau informacijos. Tokiu atveju vykdoma griežtesnė ir kokybiškesnė

¹⁹ Jörn Fischer, Keith Dowding ir Patrick Dumont, „The duration and durability of cabinet ministers.“ *International Political Science Review*, 33(5), 2012, 505–519. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0192512112462971>> [Žiūrėta 2021 05 16].

²⁰ Annesley, Beckwith ir Franceschet, 133–154.

²¹ Paulo Reis Mourao ir Alina Irina Popescu, “Discussing the political survival of Romanian ministers since 1989—Do economic conditions matter?”. *Economics of Transition and Institutional Change*, 29(1) 2020, 63–93. <<https://doi.org/10.1111/ecot.12268>> [Žiūrėta 2021 05 16].

atranka, o tai lemia, jog atrenkamas *geresnis* kandidatas, kuris kabinete turės didesnius išlikimo šansus²². Kita vertus, vis tiek išlieka tikimybė, jog politikams nepavyks lengvai suderinti veiklos prioritetų, ministras bus labiau lojalus savo partijai, o ne Vyriausybės tikslams arba, blogiausiu atveju, sąmoningai kenks Vyriausybei. Narystės modelis galėtų žadėti, jog Ministras Pirmininkas ir likęs kabinetas ministro nelaikys savu, jie neturės tokio gero tarpusavio ryšio, todėl visam kabinetui su tokiu ministru atsisveikinti bus ne taip skaudu, kaip su bendrapartinio ministru. Atvejų, kai partiniai skirtumai didina arba mažina riziką trauktis iš ministro pareigų, randama įvairiose šalyse.²³

Valdančiosios partijos dydis ir patirtis yra siejami su atrankos etapu (t. y., nepageidaujamo pasirinkimo problemos išvengimu). Laikoma, kad kuo didesnė valdančioji partija yra, tuo didesnę aibę ministrams atsirinkti ji turi, o tai lemia ir geriau įvykdomą atranką. Antra, ilgesnė partijos patirtis Vyriausybėje užtikrina ir ilgesnę organizacinę patirtį, todėl geriau išvengia klaidų *ex-ante* ir *ex-post* vertinime, tad vėliau keisti ministrų jai nebereikia.

Remiantis patikėtojo-patikėtinio modeliu, Ministras Pirmininkas, rinkdamasis kandidatus į ministrų postus, daugiau dėmesio skirs **svarbesnėms ministerijoms**, t. y., toms, kurių veikla labiau prisidės prie visos vyriausybės sėkmės. Didesnis dėmesys atrankos metu reikš, kad apie kandidatus bus surinkta daugiau informacijos, įvertinimui skiriama daugiau laiko, todėl bus atrinktas geresnis kandidatas. Taip didėja tikimybė, kad bus išvengta nepageidaujamo pasirinkimo problemos²⁴ ²⁵. Negana to, kai kurie autoriai teigia, kad svarbiausių ministerijų vadovai dažnai laikomi stipriausiais kabineto nariais, todėl dažnai yra delsiama juos pašalinti iš kabineto, tam, kad nesulipnėtų pats kabinetas.

Galiausiai, kaip buvo minėta 2 dalyje, Lietuvoje ministrui patikėtojo vaidmenį atlieka Ministras Pirmininkas. Būtent jis teikia ministro kandidatūrą ir atleidimą. Vis dėlto ministro likimas nebūtinai yra tik Ministro Pirmininko rankose. Reikėtų nenuvertinti ir Prezidento įtakos. M. Jastramskis knygoje „Mums reikia vado? Prezidento institucija nuo Landsbergio iki Nausėdos“ pristato, kaip **Prezidento asmenybė leidžia** praplėsti tam tikras Konstitucijos nuostatas ir daryti didesnę įtaką ministrų kabineto formavimui²⁶.

Pasak autoriaus, jau Prezidento V. Adamkaus laikotarpiu ministrų kabineto tvirtinimas tapo ne tik simboliu parašo uždėjimu, bet ir asmeninės atsakomybės už ministrų kabinetą prisiėmimu. Tiesa, V. Adamkaus valdymo metais Prezidento įtaka nebuvo tokia stipri kaip Prezidentės D.

²² Huber ir Martines-Gallardo, 169–180.

²³ Mourao ir Popescu, 63–93.

²⁴ Huber ir Martines-Gallardo, 169–180.

²⁵ Jörn Fischer, „I Take Political Responsibility!": The Theoretical and Empirical Relation Between Ministerial Responsibility and Ministerial Resignations in Germany“, *Public Administration*, 90(3), 2012, 600–621. <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2011.02007.x>> [Žiūrėta 2021 05 16].

²⁶ Mažvydas Jastramskis, *Mums reikia vado? Prezidento institucija nuo Landsbergio iki Nausėdos*, 2021, Vilnius: Baltos lankos, 211–265.

Grybauskaitės valdymo metais. Per dešimtmetį su ja ne tik buvo derinamos galimos ministrų kandidatūros, bet ir jos įtaka sugebėdavo „išversti“ jau dirbančius ministrus. Knygos duomenimis, Prezidentas nepasitikėjimą ministrais dažniausiai reikšdavo, kai Ministras Pirmininkas pasižymėdavo silpnumu: turėdavo silpną organizaciją, koalicijos partneriai būdavo nepatikimi arba vyriausybė būdavo mažumos ar technokratinė²⁷. Taigi, jei ministrų kandidatūros yra derinamos su prezidentu arba į kabinetą patenka jo siūlyti kandidatai, mažėja nepageidaujamo pasirinkimo rizika, todėl ministrai turėtų susidurti su mažesne rizika trauktis iš kabineto. Kita vertus, didesnis Prezidentės Dalios Grybauskaitės dėmesys ministrams lemia ir tai, kad ministrų veikla ir klaidos yra vertinamos griežčiau. Kitaip tariant, griežčiau vertinamos moralinės rizikos, o tai sumažina ministrų stabilumą.

Apibendrinant, šiame poskyryje išskirti dažniausiai literatūroje sutinkami ministrų ir politinės aplinkos bruožai teigiamai ar neigiamai darantys įtaką ministrų darbo kabinete trukmei.

1.2.2. Ministro karjeros kelias

Bendrai ministrų turima politinė ar ekspertinė patirtis yra siejama su geresniais darbo rezultatais, o kartu ir su didesniu stabilumu. Iš vienos pusės, ministrai, turintys politinės patirties, geriau supranta politikos procesą, o turintys patirties ministerijos valdymo srityje, gali priimti geresnius sprendimus būtent toje politikos srityje. Fischer, Dowding ir Dumont kelia problemą, kad nėra bendro sutarimo, kokia tiksliai patirtis (kurios srities ir koks „kiekis“) sumažina moralinių rizikų problemas, tačiau teigia, kad patirtis yra svarbi²⁸.

Alexiadou, apibrėždama reikalavimus *geram* ministrui, pakankamai taikliai apibendrina diskusijas dėl patirties apibrėžimo. Anot jos, geras ministras turi: priimti gerus sprendimus, susikalbėti su suinteresuotomis šalimis ir būti lojalus Ministrui Pirmininkui. Kitaip tariant, ministro kompetencijas ir patirtį galima apibrėžti per patirtį ministerijos kuruojamoje srityje, vadybines bei politines žinias. Tiesa, geras politikas arba geras vadybininkas ne visada gali turėti „patvirtintos patirties“ – t. y., tokios, kurią galima pamatyti iš jo biografijos ar gyvenimo aprašymo, tačiau kito būdo išmatuoti tinkamumui nėra²⁹.

Seixas ir Costa ministrų patirtį apibrėžia per jų kelią „į valdžią“. Tai yra, ministrai pasiekti ministro postą gali keliais būdais: 1) per veiklą partijoje; 2) per partiją, o tada parlamentą; 3) per valstybės tarnybą (darbą ministerijose ar joms pavaldžiose, politikas formuojančiose įstaigose) 4) nei per vieną iš šių kelių – tokie ministrai vadinami *nepriklausomais*. Remiantis patikėtojo-patikėtinio

²⁷ Ten pat, 211–265.

²⁸ Fischer, Dowding ir Dumont, , 505–519.

²⁹ Despina Alexiadou, *The politics of economic adjustment : technocratic appointments and representation in economically advanced parliamentary democracies*, 3rd Annual General Conference Of The European Political Science Association, 2013, Parlament de Catalunya.

modeliu galima išskirti, kaip, tikėtina, kiekvienas kelias turėtų ryšį tarp *ex-ante* ir *ex-post* vertinimo problemų. Nepageidaujamo pasirinkimo problema kyla iš to, kad Ministro Pirmininko komanda neturi ir negali turėti pakankamai resursų vienodai gerai surinkti informaciją apie kandidatus ir tinkamai visus įvertinti, todėl pasirenka, kam skirti daugiau dėmesio Seixas ir Costa apibendrina šešis pagrindinius teiginius apie ryšį tarp ministro karjeros kelio ir išskylančių *ex-ante* vertinimo problemų:

1. „Informacijos apie partijos ir parlamento keliu einančių kandidatų kiekis, palyginti su informacija apie kitais keliais einančius ministrus, nėra toks didelis, kaip galima įsivaizduoti.“ Tinkamas *ex-ante* vertinimas yra sunkiai pasiekiamas, nes jis reikalauja pilnos informacijos apie kandidatą. Tai iliustruoti gali buvusios Sveikatos apsaugos ministrės socialdemokratės R. Šalaševičiūtės atvejis – ministrė iš posto turėjo trauktis tada, kai pati prisitarė, kad yra davusi medikui kyšį. Tikėtina, kad apie tai žinojęs Ministras Pirmininkas politikės kandidatūros nebūtų svarstęs, tačiau tokią informaciją surinkti gali būti labai sunku arba, šiuo atveju, neįmanoma. Taigi, nors Ministras Pirmininkas turi daugiau informacijos apie savo partijos narius ar parlamentarų, jis vis tiek neturi pilnos informacijos³⁰.
2. Premjeras turi didesnes paskatas detaliau ir griežčiau vertinti nepriklausomus ministrus dėl keleto priežasčių. Pirma, jie ateina „iš šono“, todėl yra mažiau pažįstami nei partiniai ministrai. Antra, Ministras Pirmininkas jaučia didesnę spaudimą iš partijos ar koalicijos partnerių rinktis partinį, o ne nepriklausomą ministrą. Taip pat už nepriklausomo ministro klaidas prieš partiją bus atsakingas pats ministras.
3. Detaliai įvertinti nepriklausomą ministrą galima, jei jis yra ministerijos, kurios siekia, srities ekspertas ar profesionalas. Dažniausiai tokia patirtis yra matoma jo dosje – ar jis yra pripažįstamas kaip ekspertas visuomenėje ar profesinėje bendruomenėje. Dažniausiai tokiais atvejais ir yra paskiriami nepriklausomi ministrai. Lietuva nėra išimtis. Skvernelio Vyriausybėje dirbę L. Kukuraitis ir K. Navickas buvo atitinkamai socialinės pagalbos ir aplinkosaugos srityse veikiančių nevyriausybinų organizacijų vadovai, o štai pirmoje Kubiliaus Vyriausybėje V. Milaknius, nors ir trumpam, buvo atėjęs iš privataus sektoriaus. Prieš tampant Ūkio ministru jis vadovavo vienai pirmųjų programavimo įmonių Lietuvoje.
4. Tikėtina, kad partijos ar parlamento kelio ministrai bus labiau siekiantys posto, o ne politikos įgyvendinimo nei nepriklausomi ministrai.
5. Partijos ar parlamento kelio ministro paskyrimas gali būti derybų su koalicijos partneriais ar pačia partija rezultatas.

³⁰ Ten pat, 408.

6. Valstybės tarnybos ministro kelias dažniausiai yra susijęs su sritimi, kurios ministru jis tampa. Būtent dėl ankstesnės darbo patirties jo rezultatai yra vienaip ar kitaip įvertinti. Tokių ministrų *ex-ante* vertinimas nėra toks detalus kaip nepriklausomų ministrų, bet didesnis nei partijos ar parlamento kelio ministrų.³¹

1 lentelė. Nepageidaujamo pasirinkimo ir moralinės rizikos problemų efektai pasitraukimui iš posto pagal karjeros kelią.

	Nepageidaujamo pasirinkimo problema	Moralinės rizikos problema
Partijos kelias	++	--
Parlamento kelias	++	--
Viešojo sektoriaus kelias	+	-
Nepriklausomas kelias	pagrindas	pagrindas

Šaltinis: Seixas ir Costa, 408–410. Pastaba: „+“ ženklas rodo, kad tikimasi didesnės pasitraukimo iš kabineto rizikos lyginant su pagrindu (nepriklausomu keliu). „-“ rodo tikėtiną mažesnę pasitraukimo iš kabineto riziką lyginant su pagrindu „nepriklausomu keliu“.

Įvertinus ministro karjeros kelio ryšį su nepageidaujamo pasirinkimo problema, 1 lentelėje apibendrinama ir tai, kaip moralinės rizikos problemos kelia riziką iš ministrų kabineto pasitraukti anksčiau laiko. Verta paminėti, kad nepriklausomus ministrus atleisti yra lengviau nei parlamento ar partijos kelio ministrus, kadangi dažnai pastaruosius ministrus savotiškai saugo partija. Jei laikome, kad tokie ministrai yra siekiantys posto, tikėtina, kad savo veikloje jie taip pat mažiau rizikuos ir vengs kontraversiško klausimų. Valstybės tarnybos kelias gali būti laikomas tarpiniu – tokie ministrai nors ir nepriklauso partijai, per savo veiklą gali užsitarnauti jos palaikymą.

Taip pat būtina paminėti ankstesnę ministro patirtį kabinete. Pirma, jau buvusio kabineto narių įvertinti yra lengviau pagal jo darbo rezultatus, todėl *ex-ante* vertinimas tampa paprastesnis, o kartu labiau išvengiama moralinės rizikos problemos. Kita vertus, su didesne kandidato patirtimi kyla ir moralinės rizikos problemos, kurias numatyti iš anksto, gali būti sunku. Pavyzdžiui, ilgai tame pačiame poste dirbęs ministras, gali politiką dreifuoti pagal savo, o ne partijos ar kabineto prioritetus. Tai rodo ir Søyland Norvegijos vyriausybės narių stabilumą tyrinėjančio darbo rezultatai. Tyrimo išvadose teigiama, kad už politinį kontekstą stabilumui didesnę įtaką darbo ministro santykis su premjeru bei politinė patirtis³².

Iš aukščiau pristatytos diskusijos kyla tokios hipotezės:

³¹ Ten pat, 408–410.

³² Søyland, 182–206.

H1: *Ministrai, kurių kelias į postą veda per partiją arba parlamentą, laikysis stabiliau nei tie, kurie postą pasiekė per valstybės tarnybos ar nepriklausomą kelią.*

H2: *Ministrai, turintys patirties ministrų kabinete, laikysis stabiliau nei jos neturintys.*

1.2.3. Skandalai

Iš pirmo žvilgsnio, skandalo įtaka ministro stabilumui gali būti suprantama labai tiesiogiai – „skandalas yra blogo darbo įrodymas“. Kai politikas netenka rinkėjų pasitikėjimo, yra priverstas trauktis“. Visgi praktikoje matome, atveju, kai į skandalus įsivėlę ministrai daugiau ar mažiau sėkmingai tęsia darbą, o kitais atvejais, ministrai gali būti neteisingai apkaltinti už klaidas, kurioms realios įtakos neturi. Taigi, santykis tarp skandalų ir ministrų stabilumo yra kiek gilesnis.

Dewan ir Myatt apibrėžė skandalų, apsaugos ir atsigavimo modelį, kuriame Ministras Pirmininkas iškilus skandalui turi du pasirinkimus: apginti arba atleisti ministrą. Autoriai daro prielaidą, kad ministro politinis aktyvumas kelia riziką skandalui. Jei ministras aktyviai imasi reformų, jis gali paskatinti oponentų ar interesų grupių pasipriešinimą, kuris eskaluoja į skandalą. Ministras Pirmininkas per visą darbo laiką derina šias abi strategijas, nes pasirinkti tik vienos iš jų neįmanoma. Visą laiką saugoti ministrus kainuoja per daug kaštų (politinis spaudimas, visuomenės palaikymas ir t.t.), o griežta atleidimo taisyklė mažina ministrų politinį aktyvumą (ministrai nenorės rizikuoti patekti į skandalą, kuriame neturės užtarimo). Būtent todėl Ministras Pirmininkas siekia nuolatos išlaikyti pusiausvyrą tarp ministrų atleidimo ir išlaikymo.³³

Nagrinėdama 2004–2016 m. politinių skandalų poveikį pasitikėjimui šalies institucijomis Inga Patkauskaitė–Tiuchtienė padarė išvadas, kad LR Vyriausybės pasitikėjimui politiniai skandalai turėjo trumpalaikį neigiamą poveikį³⁴. Remiantis patikėtojo-patikėtinio modeliu, kai pasitikėjimas vyriausybe (ar populiarumas) mažėja, Ministras Pirmininkas siekia jį atstatyti. Viena iš patikimų pasitikėjimo atstatymo strategijų – rasti skandalo priežastį (kaltininką) ir jį pašalinti. J. Fischer nagrinėdamas ryšį tarp ministrų atsakomybės ir jų atsistatydinimų patvirtino, kad tiesioginio ryšio nėra³⁵. Tiksliau, kad net ir tuo atveju, kai ministras nėra tiesioginis skandalo kaltininkas, jis gali būti „įrėmintas“³⁶. Taigi skandalas, kuriame figūruoja ministras, savaime kelia riziką būti priverstam iš pareigų pasitraukti anksčiau laiko.

³³ Torun Dewan ir David P. Myatt, „Scandal, Protection, and Recovery in Political Cabinets“, *The American Political Science Review*, 101(1), 2007, 63–77.

³⁴ Inga Patkauskaitė–Tiuchtienė, „Politinių skandalų poveikis pasitikėjimui valstybės valdymo institucijomis: Lietuvos atvejo analizė.“ Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019.

³⁵ Jörn Fischer, *I Take Political Responsibility*, 600–621.

³⁶ Angl. *framing* – naudojamas komunikacijoje, kai norima apibūdinti, kai įvykiai medijose yra pateikiami naudojantis įvairiais kontekstais ir priemonėmis, kurios skatina tam tikras interpretacijas.

Patkauskaitė–Tiuchtienė taip pat nustato, kad korupcinio tipo skandalai daro didesnę poveikį nei tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų skandalai³⁷. Šias išvadas pritaikius ministrų išlikimo prielaidoms iš racionalaus pasirinkimo pusės, galima daryti kelti hipotezę, kad ministrai, įsivėlę į korupcinio pobūdžio skandalus bus vertinami labiau neigiamai, o kartu darys didesnę žalą nei tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų skandalus išgyvenantys ministrai. Vadinasi, Ministras Pirmininkas, norėdamas mažinti žalą vyriausybės veiklai bus labiau linkęs atleisti korupciniuose skandaluose dalyvaujančius ministrus.

Remiantis teorinėmis prielaidomis ir skandalų bei pasitikėjimo valstybės institucijomis Lietuvoje literatūra keliamos dvi hipotezės:

H3: *Į politinius skandalus neįsivėlę ministrai laikysis stabiliau nei į politinius skandalus įsivėlę.*

H4: *Į korupcinio pobūdžio skandalus įsivėlę ministrai laikysis mažiau stabiliai nei į tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų skandalus.*

1.2.4. Ekonominis kontekstas

Galiausiai, ekonomikos pokyčiai gali didinti riziką ministrų stabilumui. Remiantis racionalaus pasirinkimo teorija, priežastinis ryšys yra gana paprastas.

Ekonominė situacija rinkėjams atspindi, kaip gerai yra valdoma makroekonomikos politika, o kartu – ir pati valstybė. Kai ekonominė situacija prastėja, rinkėjai vertina, kad valstybės valdysena yra bloga. Tuo pačiu, auga ir rinkėjų nepasitikėjimas vyriausybe bei jos nariais (partijomis ir politikais). Rinkėjai, balsuodami kituose rinkimuose, gali nubausti arba apdovanoti politikus už jų darbą, tad vyriausybės atsakas į ekonominius iššūkius tampa svarbus³⁸. Šį ryšį, randamą ir kitų autorių darbuose, Marou ir Paopescu pavadino „ekonominių sąlygų atspindžiu politikoje“.³⁹

Analizuodamas pasitikėjimą Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, V. Nakrošis patvirtina išvadas, kad geresnė šalies ūkio būklė yra susijusi su didesniu pasitikėjimu valstybės institucijomis, o dar 2009 m. aptiktas „vidutinio stiprumo koreliacinis ryšys tarp pasitikėjimo valstybės institucijomis ir politikais bei partijomis“.⁴⁰

Kaip ir jau aptartų skandalų atveju, strategija atstatyti pasitikėjimą valstybės valdymu gali būti „priežasties“ pašalinimas. Praktikoje yra mažai tikėtina, jog vienas ministras būti laikomas pilnai atsakingu už valstybės makroekonominius rodiklius. Vis dėlto atsakingo už netinkamus rezultatus

³⁷ Patkauskaitė–Tiuchtienė, 80–88.

³⁸ Hansen, et al., 227–248.

³⁹ Mourao ir Popescu, 63–93.

⁴⁰ Vitalis Nakrošis, „Pasitikėjimas Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis: makrolygmens analizė“, Kn. Romualdas Bakutis, Liutauras Gudžinskas, Vytautas Kuokštis, et al., *Pasitikėjimas valstybe: prielaidos, iššūkiai, sprendimai*, 2017, 95–144.

ministro apkaltinimas ir atstatydinimas gali būti laikomas kaip viena iš nepasitenkinimo valdymu strategijų. Iš kitos pusės, Hansen, et al. vedė diskusiją, kad esant prastai ekonominei padėčiai Ministras Pirmininkas gali atidėti ministrų atleidimą, siekdamas nedemonstruoti vyriausybės silpnumo⁴¹.

Jau minėto Hansen ir kolegų darbo rezultatai rodo, kad Skandinavijoje ekonominio augimo laikais ministrų stabilumas buvo didesnis nei tada, kai augo nedarbas arba mažėjo bendrojo vidaus produkto augimas. Rumunijoje trumpesnį ministrų darbo laiką nulemia didesnė infliacija ir vyresnis amžius.⁴² Nors Lietuvoje ryšys tarp ekonominės situacijos ir valdžios institucijų stabilumo nebuvo detalai analizuotas, Zeynep Somer-Topcu and Laron K. Williams, nagrinėdami vyriausybių darbo trukmes pokomunistinėje Europoje, pamini, kad Šleževičiaus Vyriausybė 1996 m. turėjo atsistatydinti būtent dėl ekonominių sunkumų. Jų darbo rezultatai rodo, kad didesnis infliacijos lygis kelia riziką pokomunistinių Europos vyriausybių stabilumui.⁴³ Remiantis šių autorių diskusijomis, šiame darbe keliamos tokios hipotezės apie ekonominio konteksto ir ministrų stabilumo ryšį:

H5: Esant geresnėms ekonominėms sąlygoms ministrų stabilumas bus didesnis nei esant blogesnėms ekonominėms sąlygoms.

Apibendrinant, šiame skyriuje iškeltas modelis, kuriuo siekiama paaiškinti ministrų išlikimo sąlygas. Remiantis kitų šalių atvejais bei teorija, keliamos hipotezės, kad ministrų karjeros kelias (patirtis), skandalai bei ekonominis kontekstas didins arba mažins riziką iš ministrų kabineto pasitraukti nesulaukus vyriausybės pabaigos. Taip pat, kaip kontroliuojami kintamieji, į modelį įtraukiami asmeninių ministrų savybių ir politinio konteksto bruožai.

⁴¹ Hansen, et al., 227–248.

⁴² Mourao ir Popescu, 63–93.

⁴³ Zeynep Somer-Topcu ir Laron K. Williams, „Survival of the Fittest? Cabinet Duration in Postcommunist Europe.“ *Comparative Politics*, 40(3), 2008, 313–329. <
<https://www.jstor.org/stable/20434084>> [Žiūrėta 2021 05 16].

2. Darbo metodika

Šiame skyriuje pristatoma tyrimo metodika. Poskyriuose aprašomas tyrimo dizainas, duomenų rinkimo būdai bei duomenų apribojimai. Taip pat konceptualizuojami bei operacionalizuojami priklausomi, nepriklausomi ir kontroliuojami kintamieji, pateikiamos kodavimo taisyklės. Galiausiai, skyriaus pabaigoje pristatomas išgyvenimo analizės metodas (angl. *survival analysis*).

2.1. Tyrimo dizainas

Darbe analizuojami duomenys apie 1-oje ir 3–17-oje Vyriausybėse dirbusius ministrus. Kadangi 2-oji Vyriausybė buvo paskirta 1991 m. sausio 10 d. ir atleista po trijų dienų, ji į analizę nėra įtraukiama. Patikėtinio-patikėtojo modelis į ministrų stabilumą žvelgia per santykius tarp ministrų ir Ministrų Pirmininkų perspektyvos, todėl Ministrai Pirmininkai į analizę neįtraukiami. Nauja vyriausybė pagal Herman ir Pope yra laikoma tada, kai atitinka vieną iš šių kriterijų: suformuota po visuotinių rinkimų, pasikeičia Ministras Pirmininkas, pasikeičia kabineto postų paskirstymas tarp partijų. Kitaip nei autorių pateiktame apibrėžime, nauja vyriausybė nelaikoma atvejai, kai įvyksta vyriausybės atsistatydinimas per tarprinkiminį periodą, po kurio įvyksta vyriausybės reformacija su tuo pačiu Ministru Pirmininku ir tokia pačia vyriausybės partine sudėtimi (pavyzdžiui, vyriausybė pagal teisės aktų reikalavimus savo įgaliojimus grąžina naujai išrinktam prezidentui)⁴⁴. Taip pat į analizę nėra įtraukiami ministrai, kurie pareigas ėjo laikinai, kadangi negalime tikėtis, kad jie ministro postą užims ilgą laiką arba visą vyriausybės trukmę. Duomenys apie ministrus koduojami pagal Politinio elito pasirinkimo ir atmetimo (angl. *The Selection and Deselection of Political Elites (SEDEPE)*)⁴⁵ duomenų bazės kodavimo sistemą, kai kuriuos kintamuosius pritaikant pagal valstybės specifiką bei šio darbo rezultatus.

Duomenų rinkimas. Šio darbo tikslams pasiekti reikalinga sudaryti unikalų duomenų rinkinį, kurį sudaro Vyriausybių savybių, ministrų biografijos, skandalų bei ekonominių rodiklių duomenys. Rinkiniui duomenys renkami keliais etapais. Pirmuoju etapu surenkami bendri duomenys apie partijas, vyriausybes bei juose dirbusius ministrus: jų darbo pradžią ir pabaigą, portfelius, sociodemografinius duomenis, pasitraukimo priežastis. Šio etapo šaltinius sudaro Lietuvos Respublikos Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainėje pateikiamos rinkimų dalyvių bei Lietuvos Respublikos Seimo bei ministerijų interneto svetainėse publikuojamos Seimo narių bei ministrų biografijos. Kadangi šie šaltiniai nėra pakankami, papildomai informacija renkama

⁴⁴ Levin, 2007, pagal Ian Budge ir Hans Keman, *Parties and Democracy. Coalition formation and government functioning in twenty states*. Oxford: Oxford University Press, 1990.

⁴⁵ The Selection and Deselection of Political Elites (SEDEPE), Codebook version January 2010, <http://sedepe.net/wp-content/uploads/2010/11/SEDEPE_Codebook_Jan2010.pdf> [Žiūrėta 2021 05 16].

naudojant Visuotinės lietuvių enciklopedijos šaltinius, viešai prieinamą informaciją žiniasklaidoje. Taip pat naudojant atviros prieigos interneto archyvo *Wayback machine* išsaugotus institucijų bei partijų interneto svetainių įrašus. Taip pat remiamasi kitais literatūros sąraše nurodytais šaltiniais bei duomenų bazėmis. Antruoju etapu prie duomenų rinkinio prijungiami duomenys apie ministrų patirtus skandalus. Informacija apie skandalus ir jų intensyvumą renkama pagal metodologiją portale Delfi.lt Trečiuoju etapu prie duomenų rinkinio prijungiami Lietuvos statistikos departamento Oficialios statistikos portalo valstybės ekonominių rodiklių duomenys.

Apribojimai. Dėl duomenų apie 1990–1996 m. Vyriausybėse dirbusių ministrų biografiją trūkumo, nepavyko surinkti pakankamai biografinių duomenų apie du to meto ministrus. Taip pat susiduriama su apribojimais dėl statistinių duomenų trūkumo: bendrojo vidaus produkto dydis Lietuvoje skaičiuojamas nuo 1996 m., vartotojų kainų pokyčiai (infliacija)– nuo 1997 m., o ne darbas – nuo 1998 m. Taip pat dėl duomenų trūkumo, nagrinėjant skandalus, naudojami stebėjimai nuo 2004 m.

2.2. Kintamųjų operacionalizacija

Priklausomas kintamasis yra ministrų politinis išgyvenimas. Jörn Fischer, Keith Dowding ir Patrick Dumont ⁴⁶ pateikia dvi ministrų politinio išgyvenimo koncepcijas. Pirmoji, kai stebime, kiek ilgai ministras išsilaiko savo pozicijoje nepriklausomai nuo to, kaip keičiasi valdžia. Šis požiūris yra labiau praktinis, nes, nors ir keičiantis vyriausybėms, teoriškai ministras yra atstatydinamas ir paskiriamas iš naujo, praktiškai jis net „nespėja nusirinkti daiktų nuo darbo stalo“. Pagal šį suvokimą techniniai aspektai (rinkimai, prezidento pasikeitimas, kai vyriausybės atsistatydinimas laikomas „iš mandagumo“) yra ignoruojami ir yra orientuojamasi į portfelio išlaikymą. Tokiu atveju, keturias kadencijas po keturis metus išbuvęs ministras bus laikomas vyriausybėje išbuvusiu 16 metų.

Kita perspektyva į ministrų išlikimą žiūri per santykį su vienos vyriausybės trukme. Tokiu atveju daugiau atsižvelgiama į rinkimų ir pokyčių koalicijose efektus. Pasikeitusi koalicijos sudėtis gali sukelti ministerijų persidalijimą, partiniai, patirties, amžiaus ir panašūs skirtumai taip pat gali padidinti arba sumažinti naujo paskyrimo tikimybę. Būtent todėl naujos vyriausybės prilyginimas naujam paskyrimui leidžia manyti, kad išlikimą galės paaiškinti daugiau skirtingų veiksnių.

Autoriai neišskiria, kurios skaičiavimo taisyklės yra pranašesnės. Vis dėlto, siekiant išsikelti tikslo, kiekvienas naujos vyriausybės paskyrimas bus laikomas ir nauju kabineto paskyrimu. Tad po prezidento išrinkimo „iš mandagumo“ grąžinti įgaliojimai ir jo pasirašytas dekretas dėl vyriausybės sudėties, nebus laikoma nauju paskyrimu. Ministrų išlikimas apibrėžiamas per du kintamuosius:

1. Ministrų kabinete išdirbtas laikas dienomis nuo Seimo suteiktų įgaliojimų vyriausybei iki jos ats(is)tatydinimo.

⁴⁶ Fischer, Dowding ir Dumont, 505–519.

2. Ministro pasitraukimas. Pasitraukimu („įvykiu“, išlikimo analizėje) laikomas bet koks anksčiau laiko įvykęs ministro atsistatydinimas ar jo atleidimas. Siekiant objektyvumo pasitraukimu laikomas ir net „teigiamu“ įvardijamas pasitraukimas, pavyzdžiui, dėl naujų pareigų. Tai iliustruoti gali Algirdo Šemetos pavyzdys – jis iš antrosios Kubiliaus Vyriausybės pasitraukė dėl eurokomisaro portfelio, bet A. Jastramskis knygoje atskleidžia, jog tuo metu A. Šemetai grėsė atleidimas dėl didelio visuomenės nepasitenkinimo politiku.⁴⁷

Toliau šiame skyriuje pristatomi nepriklausomi kintamieji, jų operacionalizacija bei matavimo būdai.

2.2.1.1. Ministro karjeros kelias

Darbe remiamasi Carlos Seixas ir Manuel Luís Costab⁴⁸ karjeros kelių (partijos, parlamento ir valstybės tarnybos) į ministro postą apibrėžimais:

- *Partijos* ministras yra partijos narys ar buvo partijos narys, ar kandidatavo su partija rinkimuose.
- *Parlamento* ministras yra anksčiau buvęs parlamento narys. Šis kintamasis taikomas ir tada, jei ministras buvo partijos narys ir su ja kandidatavo.
- *Valstybės tarnybos* ministras yra toks, kuris anksčiau dirbo valstybės įstaigoje, įmonėje, agentūroje.
- *Nepriklausomas* ministras neatitinka nei vieno iš anksčiau išvardintų apibrėžimų arba kitaip, iki paskyrimo ministras nepriklausė jokiai partijai ir nėra buvęs parlamento nariu bei nėra dirbęs vadybinio darbo valstybės įstaigoje, įmonėje, agentūroje.

Kiekvieno iš stebimųjų (ministrų) atveju karjeros kelias vertinamas individualiai. Siekiant išvengti netikslumų, pirmiausia darbe sugrupuojami *Parlamento* keliu ministro postą pasiekę ministrai, tuomet sugrupuojami *Partijos* kelio ministrai. Galiausiai, vertinant kiekvieno ministro biografiją, atvejai grupuojami valstybės tarnybos ir nepriklausomo kelio.

2.2.1.2. Skandalai

Šiame darbe remiamasi Ievos Patkauskaitės–Tiuchtienės darbe apie skandalų įtaką pasitikėjimui valstybės institucijomis naudojamu skandalo apibrėžimu. Skandalas – „tai nusižengimas visuomenėje vyraujančioms moralinėms normoms ar taisyklėms, žinomas kitiems ir

⁴⁷ Jastramskis, 211–265.

⁴⁸ Carlos Seixas ir Manuel Luis Costa, „Pats to power and ministers' durability: the Portuguese case”. *West European Politics*, 44(2), 2019, 403–445. < <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1687232> > [Žiūrėta 2021 05 16].

vedantis link prasižengusiojo reputacijos sugriovimo“⁴⁹. Papildomai skandalui yra keliami šie kriterijai:

1. mastas yra nei per didelis, nei per mažas.
2. turi slaptumo elementą, tačiau asmenys, tiesiogiai nesusiję su įvykiu, veiksmu ar aplinkybėmis, turi apie tai žinoti ar būti įsitikinę, kad tai egzistuoja.
3. nedalyvaujantys asmenys turi būti nepatenkinti arba įžeisti to, kas įvykdyta.
4. išreikštas viešas nusivylimas įvykdytu veiksmu ar jo pasmerkimas.
5. Diskusijos apie padarytą nusižengimą ir visuomenės pasmerkimas turi vesti link prasižengusių asmenų reputacijos sugadinimo⁵⁰.

Minimame darbe atlikta analizė tik apie 2004–2016 m. vykusius skandalus. Juos tirdama autorė atrinko Delfi.lt minėtu laikotarpiu publikuotus straipsnius, kurių antraštėse minimi įvairių institucijų (tame tarpe ir politikų) nusižengimai, atliko turinio analizę bei juos kodavo. Remiantis jos atlikta analize, į duomenų rinkinį įtraukta informacija apie su ministrais susijusius skandalus ir jų intensyvumo lygį. Šiam darbui surinkti duomenys apie 17-osios Vyriausybės skandalus.

2 lentelė. Straipsnių, susijusių su politiniu skandalu intensyvumo lygis.

Intensyvumo lygis	Su skandalu susijusių straipsnių skaičius
Labai stiprus	Trijų intensyviausių mėnesių vidurkis ≥ 30 .
Stiprus	Bent vieną mėn. ≥ 30 , bet trijų intensyviausių mėn. vidurkis < 30 .
Vidutinis	Intensyviausių mėn. ≥ 10 ir < 30 , o bendras visų straipsnių skaičius ≥ 20 .

Šaltinis: Patkauskaitė–Tiuchtienė, 43.

2.2.1.3. Ekonominis kontekstas

Remiantis kitų autorių patirtimi, ekonominės sąlygos apibrėžiamos per makroekonominis rodiklius – nedarbą, infliaciją ir bendrojo vidaus produkto lygį⁵¹⁵²⁵³. Šie rodikliai yra plačiausiai naudojami, kai siekiama apibrėžti valstybės ekonominį poveiklį. Jie reguliariai ir dažnai matuojami centrinių bankų. Analizei pasitelkiami Lietuvos statistikos departamento duomenys:

1. Metinis nedarbo lygio pokytis – skirtumas tarp nedarbo lygio vieną mėnesį prieš tai, kai ministras pasitraukė iš pareigų ir 12 mėn. prieš tai buvusį nedarbo lygį.

⁴⁹ Inga Patkauskaitė–Tiuchtienė, 2019, pagal John B. Thompson, *Political Scandal Power and Visibility in the Media Age*. Oxford: Blackwell Publishers, 2000, 13–19.

⁵⁰ Ten pat, 13–19.

⁵¹ Mourao ir Popescu, 63–93.

⁵² Hansen, et al., 227–248.

⁵³ Brandon Rottinghaus, „Surviving Scandal: The Institutional and Political Dynamics of National and State Executive Scandals.“ *Political Science and Politics*, 47(1) 2014, 131–140. <<https://www.jstor.org/stable/43284497>> [Žiūrėta 2021 05 16].

2. Bendrojo vidaus produkto indeksas – palyginti su praėjusių metų atitinkamo laikotarpio ketvirčiu prieš tai, kai ministras pasitraukė iš pareigų.
3. Infliacija – vidutinė metinė infliacija, 12 paskutinių mėnesių, palyginti su atitinkamais ankstesniais 12 mėnesių, fiksuota mėnesį prieš, kai ministras pasitraukė iš pareigų.

Daroma prielaida, kad politikų reakcija į besikeičiančią ekonominę situaciją nebus greita, todėl rodikliai, kurie yra matuojami kartą per mėnesį, yra uždelsiami vienu mėnesiu. Pavyzdžiui, jei ministras iš kabineto pasitraukė balandį, analizėje naudojama kovo mėnesį fiksuotas nedarbo lygis.

2.2.2. Kontroliuojami kintamieji

Darbe koduojami tokie **sociodemografiniai duomenys** kaip ministro lytis, amžius tampant ministru bei išsilavinimas. Duomenys apie išsilavinimą renkami pagal SEDEPE kodavimo sistemą, nurodant išsilavinimo lygį (vidurinis, pagrindinis, profesinis, aukštasis koleginis, aukštasis bakalauro, aukštasis magistro bei aukštasis daktaro ar aukštesnis), aukštąją mokyklą bei sritį.

Nors **vyriausybių tipologijos** leidžia vyriausybes kateogrizuoti pagal įvairius bruožus, darbe iškeltos hipotezės diktuoja poreikį skirstyti vyriausybes į vienpartines ir daugiapartines. Remiantis I. Budge ir H. Keman vienpartine vyriausybe laikome vienos partijos, turinčios daugumą parlamente, sudaromą vyriausybę.⁵⁴ Vyriausybės, kurias sudarys dvi ir daugiau partijų, bus laikomos daugiapartinėmis.

Toliau, paprasčiausias būdas nustatyti **vyriausybės ideologinį tipą** – pagal jos sudėtį. Kitaip, pagal ministerijų pasidalijimą tarp partijų. Remiantis Palyginamosios politikos duomenų rinkinyje surinkta informacija kiekviena vyriausybė priskiriama dominuojančiai ideologijai⁵⁵. Paskirstymas pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė. Vyriausybių pasiskirstymas pagal ideologinę kryptį.

Vyriausybė	Kabineto postų pasiskirstymas				Ideologinis tipas
	Dešinės	Centro	Kairės	Viso	
Prunskienės					Nepriskiriama
Pirmoji Vagnoriaus					Dešinės
Abišalos					Dešinės
Lubio			19	19	Kairės
Šleževičiaus			17	17	Kairės
Stankevičiaus			18	18	Kairės

⁵⁴ Levin, 2007, pagal Valentine Herman ir John Pope, „Minority Governments in Western Democracies“, *British Journal of Political Science*, 3(2), 1973.

⁵⁵Klaus Armingeon, Sarah Engler, Lucas Leemann ir *et. al.* *Comparative Political Data Set 1960–2018*. 2020, Zurich: Institute of Political Science, University of Zurich.

Antroji Vagnoriaus	13	3	17	Dešinės	
Pirmoji Pakso	8	2	14	Dešinės	
Pirmoji Kubiliaus	7	2	14	Dešinės	
Antroji Pakso	7	6	14	Centro dešinės	
Pirmoji Brazausko		6	4	14	Centro kairės
Antroji Brazausko		2	12	14	Kairės
Kirkilo	2		12	14	Kairės
Antroji Kubiliaus	15			15	Dešinės
Butkevičiaus	2	1	12	15	Kairės
Skvernelio			15	15	Kairės

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Palyginamosios politikos duomenų rinkiniu⁵⁶. Pastaba: į duomenų bazę nėra įtraukta duomenų apie pirmąsias šalies Vyriausybės. Dėl didelio politinio neapibrėžtumo pirmoji Prunskienės Vyriausybė nepriskiriama jokiam ideologiniam tipui. Kadangi 1990–1992 m. LR Seimo daugumą sudarė Tėvynės sąjungos ir Lietuvos krikščionių demokratų koalicija, pirmoji Vagnoriaus ir Abišalos Vyriausybės priskiriamos dešiniosioms.

Analizėje taip pat naudojamas *dummy* kintamasis pažymėti, kad ministras **yra iš tos pačios partijos kaip ir Ministras Pirmininkas**.

Partijos dydis matuojamas ministro kandidatūrą teikusios partijos užimamų vietų parlamente skaičiumi. Šiuo kintamuoju siekiama nustatyti, kokį potencialių kandidatų į ministrus ratą turi partija. Yra siūlymų jos dydį matuoti pagal turimų narių skaičių, bet čia susiduriama su keletu problemų – pirma, nėra pakankamai istorinių duomenų apie partijų narių skaičius, o ir naujausi duomenys dažnai nėra tikslūs. Antra, partijos narių skaičius ne iki galo atskleidžia, kiek partija gali pasiūlyti kandidatų. Pavyzdžiui, kyla klausimas, kuri partija gali pasiūlyti geresnius kandidatus: ar turinti daug, bet patirties neturinčių narių, ar mažesnė, bet turinti politiškai patyrusius ir aktyvius narius. Siekiant išvengti šių problemų, partijos užimamų vietų parlamente skaičius yra tinkamas rodiklis.

Partijos patirtis formuojant vyriausybę apibrėžiama kaip laikotarpis, kurio metu partija buvo valdančiojoje daugumoje ir prisidėjo prie vyriausybės formavimo. Šis rodiklis matuojamas dienomis.

Valdomos **politikos srities (ministerijos) svarbą** galima apibrėžti įvairiai. Hubert ir Martines–Gallardo ministerijų svarbą apibrėžia pagal Laver ir Hunt (1992) atliktą ekspertų apklausą apie ministerijų svarbą.⁵⁷ Vis dėlto prieš tris dešimtmečius atlikta ekspertų apklausa negarantuoja, jog sudarytas reitingas atitinka šalies bei laikotarpių kontekstą. Kitas apibrėžimo variantas yra remiantis ministerijų valdomų biudžeto asignavimų dydžiu, tačiau tai taip pat vargu ar atspindėtų realybę. Pavyzdžiui, Užsienio reikalų ministerija pagal asignavimų dydžius rikiuojasi sąrašo apačioje, tačiau pagal politinę galią negali būti laikoma nesvarbia. Atsižvelgiant į tai, darbe naudojamas

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Huber ir Martines-Gallardo, 169–180.

Mourao ir Popescu pasirinktas ministerijų kategorizavimas pagal jų svarbą.⁵⁸ Į pirmąją kategoriją patenka strateginę reikšmę turinčios ministerijos, tokios kaip, finansų ar užsienio reikalų ministerija, į antrąją kategoriją – ministerijos, kuruojančios socialines ir gerovės sritis, kaip antai sveikata ar socialinė apsauga. Trečiojoje, kategorijoje atsiduria kitas specifines sritis kuruojančios ministerijos (aplinka, kultūra ir pan.), o galiausiai – specifines politikas kuruojančios ministerijos, pavyzdžiui, Europos reikalų, privatizacijos ir pan. Lietuvoje veikiančių ir veikusių ministerijų grupavimas pateikta lentelėje 4 **lentelė**.

4 lentelė. Ministerijų grupavimas pagal jų svarbą.

Ministerijos kategorija	Ministerija
Strateginės ministerijos	Ministras Pirmininkas Ministro Pirmininko pavaduotojas Finansų ministerija Užsienio reikalų ministerija Vidaus reikalų ministerija
Socialinės ir gerovės sritis kuruojančios ministerijos	Kultūros ir švietimo ministerija Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Socialinės apsaugos ministerija Sveikatos apsaugos ministerija Švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
Specifines sritis kuruojančios ministerijos	Aplinkos apsaugos ministerija, Aplinkos ministerija, Statybos ir urbanistikos ministerija Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Ekonomikos ministerija, Ūkio ministerija Energetikos ministerija Krašto apsaugos ministerija Kultūros ministerija Materialinių išteklių ministerija, Pramonės ir prekybos ministerija, Pramonės ministerija, Prekybos ir materialinių išteklių ministerija, prekybos ministerija Ryšių ir informatikos ministerija, Ryšių ministerija, Susisiekimo ministerija Teisingumo ministerija Žemės ūkio ministerija, Miškų ūkio ministerija, Žemės ir miškų ūkio ministerija
Specifinius klausimus kuruojančios ministerijos	Ministras be portfelio

⁵⁸ Mourao ir Popescu, 63–93.

Šaltinis: Mourao ir Popescu, 74.

Galiausiai siekiant matuoti **Prezidento įtaką ministrų** kabineto formavimui ir keitimui, analizėje naudojamas *dummy* kintamasis, atskiriantis ministrus į dvi grupes: tuos kurie dirbo po Prezidentės D. Grybauskaitės primojo išrinkimo ir tuos, kurie dirbo iki to.

2.2.3. Kiti kintamieji

Papildant SEDEPE kodavimo sistemą pasitraukimo priežastys skirstomos į pateiktas lentelėje 5 lentelė.

5 lentelė. Koduojamos ministrų pasitraukimo priežastys ir jų pavyzdžiai.

Priežastis	Pavyzdys
Vyriausybės pabaiga: įprasta vyriausybės įgaliojimų pabaiga (rinkimai)	Butkevičiaus Vyriausybės pabaiga įvyko po 2016 m. Seimo rinkimų, kai juos laimėjo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga
Vyriausybės pabaiga: Ministro partija pasitraukia iš Vyriausybės	Antrojoje Brazausko Vyriausybėje Darbo partija pasitraukė dėl politinių nesutarimų, kartu su ja Vyriausybę paliko penki ministrai
Vyriausybės atsistatydinimas: Seimo išreikštas nepasitikėjimas	Pirmoji Vagnoriaus Vyriausybė atsistatydino po nesutarimų Seime ir pastarojo išreikšto nepasitikėjimo vyriausybe.
Vyriausybės atsistatydinimas: Prezidento išreikštas nepasitikėjimas	Antroji Vagnoriaus Vyriausybė atsistatydino po Prezidento išreikšto nepasitikėjimo.
Vyriausybės pabaiga: kitos priežastys	Šleževičiaus Vyriausybė suiro po to, kai Ministras Pirmininkas buvo atleistas dėl piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi.
Tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimas	Dainius Kreivys buvo atleistas po to, kai Vyriausioji tarnybinės etikos komisija pripažino, jog ministras sumaišė viešus ir privačius interesus.
Naujos pareigos	Dalia Grybauskaitė pasitraukė iš ministrės pareigų, nes perėjo dirbti į Europos Komisiją.
Koalicijos persiderėjimas	Giedrius Surplys ir Eimutis Misiūnas buvo atstatydinti po to, kai Lietuvos valstiečių žaliųjų sąjunga sudarė naują koalicijos sutartį su Lietuvos socialdemokratų darbo partija ir Lietuvos lenkų

Politiniai nesutarimai tarp ministro ir Ministro Pirmininko	rinkimų akcija ir minėtų ministrų portfelių atidavė partneriams.
Politiniai nesutarimai tarp ministro ir jį delegavusios partijos	Saulius Skvernelis pasitraukė iš Butkevičiaus Vyriausybės dėl to, kad įstojo į Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungą.
Asmeninė priežastis	Dainius Pavalkis pasitraukė iš Butkevičiaus Vyriausybės, nes stigo palaikymo iš jį delegavusios Darbo partijos frakcijos.
Prezidento išreikštas nepasitikėjimas ministru	Seimo posėdžio stenogramoje teigiama, kad Eduardas Vilkelis pasitraukė iš ministro posto dėl sveikatos problemų.
Finansinis skandalas, susijęs su asmeniniais ar privataus verslo finansais	Vygaudas Ušackas pasitraukė iš užsienio reikalų ministro posto po Prezidentės išreikštos kritikos ir nepasitikėjimo.
Finansinis skandalas, susijęs su partijos finansais	Rimantė Šalaševičiūtė atsistatydino po pareiškimo apie duotą kyšį.
Asmeninė klaida	Dailis Alfonsas Barakauskas buvo priverstas pasitraukti po kilusio skandalo dėl neskaidriai vykdomų pirkimų Vidaus reikalų ministerijoje.
Prasti rezultatai	Rimantas Šukys pasitraukė iš Vidaus reikalų ministerijos ministro posto, po to, kai neblaivus policininkas vairuodamas pražudė tris vaikus.
Kita	Milda Vainiūtė pasitraukė iš Skvernelio Vyriausybės teigdama, kad jai nepavyksta susidoroti su užduotimis, trūksta palaikymo ir susikalbėjimo su suinteresuotomis grupėmis.
Nežinoma	Zigmantas Balčytis pasitraukė po to, kai jo sūnus buvo teisiamas dėl dokumentų klastojimo ir piktnaudžiavimo tarnyba.
	Nėra pakankamai prieinamų viešų duomenų apie pasitraukimo ar atleidimo aplinkybes.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Visos hipotezės, priklausomų ir nepriklausomų kintamųjų apibendrinimas kartu su operacionalizavimu yra pateikiamas šio darbo prieduose (žr. 1 Priedas) bei kodų knygoje (žr. 2 Priedas).

2.3. Išgyvenimo analizė

Išgyvenimo analizės (angl. *Survival analysis*) metodai pirmą kartą buvo pradėti naudoti medicinoje. Šiais metodais siekta įvertinti vaistų ir sveikatos programų efektyvumą. Vėliau išlikimo analizė paplito ir į inžinerijos mokslus, vertinant produktų saugumą ir patikimumą, o šiai dienai modelis sutinkamas ir politikos moksluose – siekiant išmatuoti įvairių institucijų ar veikėjų politinį stabilumą. Išlikimo analizės modeliai yra naudojami, kai priklausomas kintamasis yra laikas, per kurį įvyksta įvykis (nesėkmė, šio darbo atveju – pasitraukimas iš ministrų kabineto). Esminis išlikimo analizės skirtumas nuo tiesinės regresijos yra tikslas⁵⁹. Regresinė analizė siekia nustatyti ryšį tarp nepriklausomo ir priklausomo kintamojo. Išgyvenimo analizės tikslas yra nustatyti ryšį tarp nepriklausomo kintamojo ir laiko iki įvykio.

Taigi, išlikimo analizė turi du priklausomus kintamuosius:

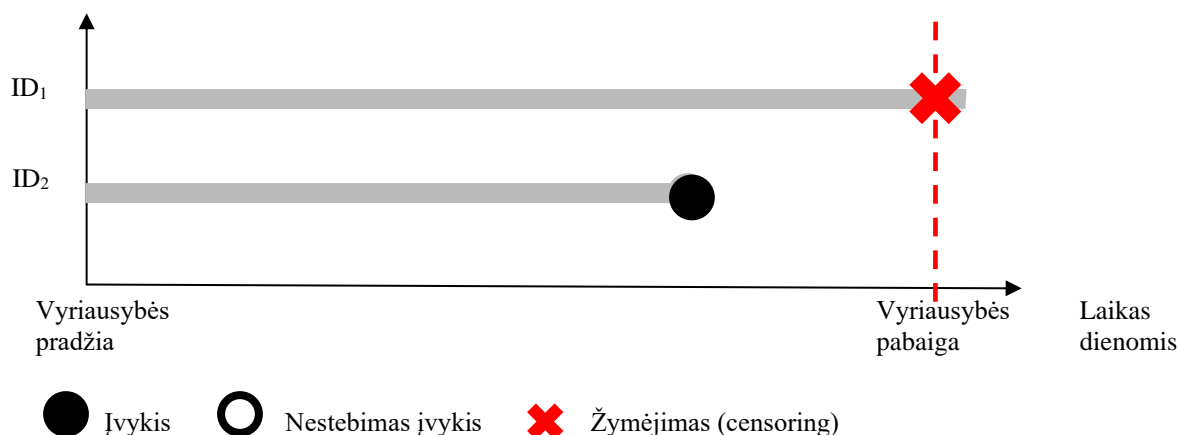
1. Įvykį, kuris žymimas 1, jei įvykis tiriamame laike įvyko (šiam darbe – ministro pasitraukimas iš pareigų), įvyko. 0 žymimas tuo atveju, jei įvykis per tiriamą laikotarpį neįvyko.
2. Laiką (t_1) iki įvykio atsitikimo. Šiam darbe ministrų darbo laikas matuojamas dienomis.

Analizėje stebėjimai skirstomi į pilnus, kai per tiriamą laikotarpį įvyksta įvykis, ir nepilnus, kai per laikotarpį įvykis neįvyksta. Atvejai, kai stebėjimas nutrūksta anksčiau laiko (pavyzdžiui, dalyvis pasitraukia iš intervencijos programos) taip pat yra laikomi nepilnais. Šiam darbui tai neaktualu, nes turima visa informacija apie ministrų darbo laiką ir pasitraukimus iš kabineto. Kadangi ministrų darbo trukmė yra aiškiai apibrėžta laike, naudojami vadinamieji dešinieji stebėjimai (angl. *right censoring*), o informacija apie ministrus po vyriausybės kadencijos pabaigos nebėra renkama. Šio žymėjimo iliustracijos pateiktos 3 paveiksle. ID₁ ministras bus tas, kuris sėkmingai pabaigė kadenciją. Kadangi iš kabineto jis pasitraukė pasibaigus vyriausybei (tiksliau, tą pačią dieną), šis įvykis nėra stebimas. ID₂ atveju ministras iš posto pasitraukia dar nepasibaigus kadencijai, todėl šis įvykis yra stebimas⁶⁰.

⁵⁹ Frank Emmert-Streib ir Matthias Dehmer, „Introduction to Survival Analysis in Practice“, *Machine learning & knowledge extraction*, 2010, 1(3), 1013–1038. <<https://www.mdpi.com/2504-4990/1/3/58>> [Žiūrėta 2021 05 04].

⁶⁰ Ten pat, 1013–1038.

3 paveikslas. Stebėjimų žymėjimo iš dešinės vizualizacija

Šaltinis: Pagal Emmert-Streib ir Dahmer.

Išgyvenimo funkcija (angl. *survival function*) $S(t)$ rodo išgyvenimo tikimybę, kad stebimasis išgyvens (T) ilgiau nei apibrėžtas laikas t . Kitaip:

$$S(t) = P(T > t) \quad (1)$$

Kai nagrinėjame ne vieną atvejį, o visą grupę, šią funkciją apibrėžiama kaip:

$$S_{grupė} = \frac{\text{atvejai išgyvenę iki laiko } t}{N} \quad (2),$$

Kur N – atvejų skaičius.

Išgyvenimo kreivė (arba funkcija) yra tikimybė, todėl gali būti apibrėžiama kaip:

$$S(t) = \int_0^{\infty} f(\tau) d\tau \quad (3)$$

Ši funkcija turi tokias savybės:

- „Laikas yra teigiama reikšmė $t \in [0; \infty)$.
- Išlikimo kreivė su laiku neauga. Kai $t_1 \leq t_2$, tai $S(t_1) \geq S(t_2)$
- Tikimybė laiko pradžioje yra 1. Kitaip, $S(t = 0) = 1$.“⁶¹

Taip pat $S(t)$ tikimybė turi intensyvumo f savybę, kuri apibrėžiama kaip:

$$f(t) = \frac{d(S(t))}{dt} \quad (4)$$

Rizikos funkcija (angl. *hazard function*) $h(t)$ rodo stebimojo rizikos laipsnį laiko taške t ir apibrėžiama kaip:

$$h(t) = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{P(t \leq T < t + \Delta t | T \geq t)}{\Delta t} \quad (5)$$

Rizikos funkcija turi tokias savybes:

- Rizikos funkcija visą laiką yra didesnė už nulį – $h(t) \geq 0$.
- $H(t)$ neturi viršutinės reikmės.
- Rizikos funkcija gali būti bet kokios formos.⁶²

⁶¹ Ten pat, 1013–1038.

⁶² Ten pat, 1013–1038.

Kumuliatyvinė rizikos funkcija apibrėžia bendrą riziką surinką iki laiko t ir yra užrašoma taip:

$$H(t) = \int_0^t h(\tau) d\tau \quad (6)$$

Išlikimo, intensyvumo ir rizikos funkcijos yra tarpusavyje susijusios. Jų santykis apibrėžiamas:

$$h(t) = \frac{f(t)}{S(t)} \quad (7)$$

Jei intensyvumas yra mažas, laikoma, kad rizikos funkcija ir maždaug lygi intensyvumo funkcijai. Rizikos funkcija yra atvirkščiai proporcinga išgyvenimo funkcijai. Kuo rizika „numirti“ yra didesnė, tuo tikimybė „išgyventi“ tampa mažesne. Taip pat galima sakyti, kad rizikos funkcija orientuojasi į nesėkmę, o išgyvenimo atvirkščiai – į sėkmę⁶³.

Siekiant ištirti teorinėje dalyje išsikeltų sąlygų įtaką ministrų stabilumui derinami įvairūs išgyvenimo analizės metodai: išgyvenimo lentelės, Kaplano-Majero (angl. *Kaplan–Meier*) statistinis įvertinimas, logaritminis ranginis testas (angl. *Log rank*), Kokso proporcininių rizikų modelis (angl. *Cox's proportional hazards model*).

Šiame tyrime skaičiavimai atliekami naudojant SPSS programinę įrangą.

2.3.1. Kaplano–Majero išgyvenimo kreivė

Pirmiausiai, išgyvenimo tikimybę konkrečiu laiku padeda įvertinti **Kaplano–Majero** išgyvenimo kreivė. Ji remiasi trimis pagrindinėmis prielaidomis:

1. Į analizę įtraukiami visi atvejai. Šis prielaida šaknys yra iš medicinos mokslų praktikoje, kai į analizę neįtraukiami įtraukti pacientai, kuriems dėl įvairių priežasčių gresia mirtis, taip siekiant pagerinti modelio rezultatus. Šiame darbe į analizę įtraukiami visi nelaikini pareigas ėję ministrai.
2. Išlikimo tikimybės yra vienodos visais atvejais, nepriklausomai nuo to, kada jie buvo įtraukti į tyrimą.
3. Įvykis (event) įvyksta tam tikru laiku. Ši prielaida taip pat reikšminga medicinos mokslams, nes tiriant pacientus ne visada lengva pasakyti, kuriuo tiksliai metu atsitiko įvykis. Šiame darbe įvykio laikas apibrėžiamas dienų tikslumu, todėl prielaida yra išlaikoma⁶⁴.

Išgyvenimo tikimybė konkrečiu laiku užrašoma ir apskaičiuojama taip:

$$S_{KM}(t) = \prod_{i:t_i < t} \frac{n_i - d_i}{n_i} = \prod_{i:t_i < t} \left(1 - \frac{d_i}{n_i}\right) \quad (8),$$

Kur n_i – laike t_i esančiųjų skaičius (kitais, kiek stebimųjų išgyveno iki laiko t_i), d_i – įvykių skaičius laike t_i . Kaplano–Majero analizėje svarbiausi įvykiai yra įvykstantys t_i laiku. Taigi, išlikimo kreivė tarp laikų t_i ir t_{i+1} nekinta. Turint tai omenyje, lygtis (8) gali būti atvaizduojama ir taip:

⁶³ Ten pat, 1013–1038.

⁶⁴ Ten pat, 1013–1038.

$$S_{KM}(t_k) = \frac{n_{k-1} - d_{k-1}}{n_{k-1}} S_{KM}(t_{k-2}) \quad (9)$$

Palyginimas tarp dviejų ir daugiau grupių atliekamas naudojant *Log-Rank* testą.

2.3.2. Kokso proporcinių rizikų modelis

Nustatyti patirties, skandalų ir ekonominio konteksto reikšmingumą padeda skirtingų Kokso proporcinių rizikų modelių palyginimas. Kokso modelis leidžia vertinti riziką lemiančius veiksnius ir interpretuoti rizikos laipsnį. Jis yra paremtas rizikingumo funkcija $h(t_i)$ i-tajam dalyviui, kuriam priklauso x_i atributų vektorius⁶⁵.

Regresijos modelį galima apibrėžti per lygtį:

$$h(t_1 X) = h_0(t) \exp(\beta_1 X) \quad (10),$$

kur $h_0(t)$ yra bazinė rizika, turi gali turėti bet kokią formą. Kokso proporcinių rizikų modelyje nėra keliami jokia prielaida dėl bazinės rizikos, tačiau keliamos prielaidos dėl nepriklausomų kintamųjų:

- nepriklausomi kintamieji X_i yra nepriklausomi nuo laiko;
- nepriklausomi kintamieji X_i yra linearūs;
- adityvumas – nepriklausomas rodiklis nėra priklausomas nuo kitų rodiklių;
- rizikos yra proporcingos visą stebimą laiką⁶⁶.

Kadangi modelis nedaro prielaidų dėl bazinės rizikos, bet kelia prielaidas dėl nepriklausomų kintamųjų, jis yra laikomas semiparametriniu modeliu⁶⁷.

Modelyje koeficientai yra atskleidžiami per rizikos lygį (*hazard rate*). Jei rizikos lygis yra didesnis nei 1, rizika pasitraukti anksčiau laiko yra didesnė. Kai rizikos lygis yra mažesnis nei 1, nepriklausomas kintamasis veikia į priešingą pusę ir mažina tikimybę trauktis anksčiau laiko. Pavyzdžiui, modelyje analizuojamos dvi grupės – vyrų ir moterų; modelis yra statistiškai reikšmingas, o moterų grupės koeficientas $\exp(\beta)=1,68$. Vadinasi, moterims rizika trauktis anksčiau kabineto (rizika, kad įvyks įvykis) yra 1,68 karto didesnė nei vyrams. Kitaip, moteris patiria 68 proc. didesnę tikimybę trauktis iš kabineto nei vyrai.

⁶⁵ Ten pat, 1013–1038.

⁶⁶ Ten pat, 1013–1038.

⁶⁷ Ten pat, 1013–1038.

3. Empirinė dalis

Šioje dalyje pirmiausiai pristatoma bendra duomenų apžvalga, vėliau statistinė duomenų analizė bei patvirtinamos ir paneigiamos teorinėje dalyje iškeltos hipotezės.

3.1. Bendra duomenų apžvalga

Iš viso surinkta informacija apie 313-a 1, 3–17-osios Vyriausybės dirbusių ministrų. Nuo nepriklausomybės atkūrimo ministrai ne dėl Vyriausybės pabaigos keitėsi 74 kartus. Daugiausiai pasikeitimų ministrų kabinete įvyko antroje Brazausko (daugiau nei pusė), antroje Vagnoriaus, Butkevičiaus ir Skvernelio Vyriausybėse (kabineto gyvavimo metu pasikeitė virš 40 proc. kabineto narių) (žr. 5 6 lentelė. Bendra duomenų rinkinio statistika (atvejai be Ministro Pirmininko)). Trumpiausia ministro kadencija truko 25 dienas, ilgiausia 1476 dienas arba vos daugiau nei 4 metus. Dažniausiai ministrai postą palikdavo praėjus maždaug 500 dienų (šiek tiek daugiau nei 1 m. nuo darbo pradžios).

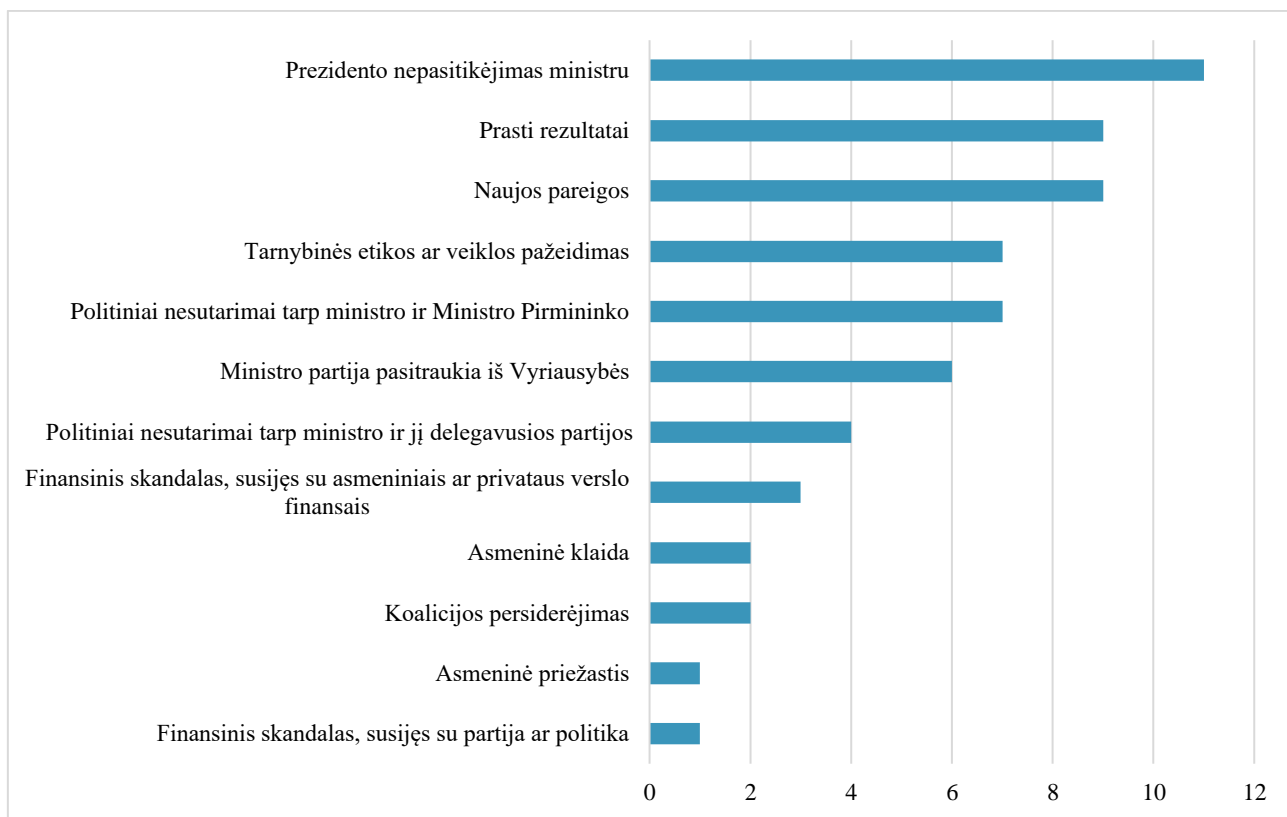
6 lentelė. Bendra duomenų rinkinio statistika (atvejai be Ministro Pirmininko).

Vyriausybė	Vyriausybės darbo trukmė, dienomis	Vyrų kabinete	Moterų kabinete	Viso ministrų	Ministrų pasikeitimai	Pasikeitusių ministrų dalis nuo visų, proc.
Prunskienės	299	17	0	17	0	0
Vagnoriaus I	555	20	1	21	3	14,29
Abišalos	128	18	0	18	0	0,00
Lubio	97	17	0	17	0	0,00
Šleževičiaus	1065	32	0	32	13	40,63
Stankevičiaus	270	19	1	20	1	5,00
Vagnoriaus II	148	22	2	24	10	41,67
Pakso I	139	13	1	14	0	0,00
Kubiliaus I	364	13	1	14	0	0,00
Pakso II	223	15	1	16	2	12,50
Brazausko I	1251	14	3	17	4	23,53
Brazausko II	533	14	2	16	9	56,25
Kirkilo	875	15	3	18	5	27,78
Kubiliaus II	1463	19	2	21	7	33,33
Butkevičiaus	1461	18	6	24	10	41,67
Skvernelio	1458	20	4	24	10	41,67
Vidurkis	646					
Viso		286	27	313	74	23,65

Šaltinis: sudaryta autorės. Nors trūksta istorinių duomenų nustatyti antrosios Vagnoriaus Vyriausybės ministrų tiksliai pasitraukimo priežastis (4 paveikslas), matyti, kad dažniausiai pasitraukimo

priežastys būna susijusios su prastais rezultatais (10), Prezidento išreikštu nepasitikėjimu (10) bei perėjimu į naujas pareigas (9).

4 paveikslas. Pasitraukimo iš ministro posto priežastys.

Šaltinis: sudaryta autorės. Pastaba: pristatomi tik anksčiau Vyriausybės pabaigos pasitraukusių ministrų atvejai.

Toliau šiame skyriuje pristatomi su ministro sociodemografinėmis savybėmis susiję bei politinio konteksto kintamieji, o vėliau pereinama prie pagrindinių ministrų stabilumo Lietuvoje aiškinimų – ministro patirties, skandalų bei ekonominio konteksto apžvalgos. Kaplano-Majero analizės rezultatai pateikiami lentelėje 7, o nagrinėjant intervalinius kintamuosius, sudaromų vienmačių Kokso proporcingų rizikų modeliai – lentelėje 8.

3.1.1. Asmeninės savybės

Per visą nepriklausomos Lietuvos laikotarpį ministrėmis buvo 27 moterys. Tai tesudaro 8,5 proc. nuo visų atvejų. Stebint panašaus laikotarpio pasaulio statistiką, santykis yra dviprasmiškas. WhoGov⁶⁸ duomenimis, 1991–2020 m. pasaulyje moterys ministrės sudarė 6,9 proc. kabinetų narių, tačiau Europos Sąjungoje – beveik 21 proc. Nors pasauliniu mastu, Lietuva pagal lyčių lygybę kabinetuose rikiuojasi sąrašo viduryje, tarp Europos šalių smarkiai atsiliekama. Tiesa, daugiausiai

⁶⁸ Jacob Nyrop „Replication Data for: Who governs? A new global dataset on members of cabinets“, *Harvard Dataverse*, 2020. <<https://doi.org/10.7910/DVN/YTRCQE>> [Žiūrėta 2021 05 16].

moterų ministrų dirbo Butkevičiaus Vyriausybėje (6 moterys), o 1992–1996 m. jų apskritai nebuvo. Visgi gausiausia moterų sudėtimi pasižymėjo pirma Brazausko ir Kirkilo Vyriausybės, kuriose dirbo po tris moteris iš 15–16 ministrų (jų sudėtis sudarė 18–20 proc. kabineto).

Kaplano-Majero analizės rezultatai rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų tarp ministrų išlikimo pagal ministrų lytį nėra, nors anksčiau laiko pasitraukė 3 iš 10 ministrų ir tik 2 iš 10 ministrų, o moterų vidutinis darbo laikas buvo keliomis dienomis ilgesnis nei vyrų (1040 ir 1090 d., atitinkamai).

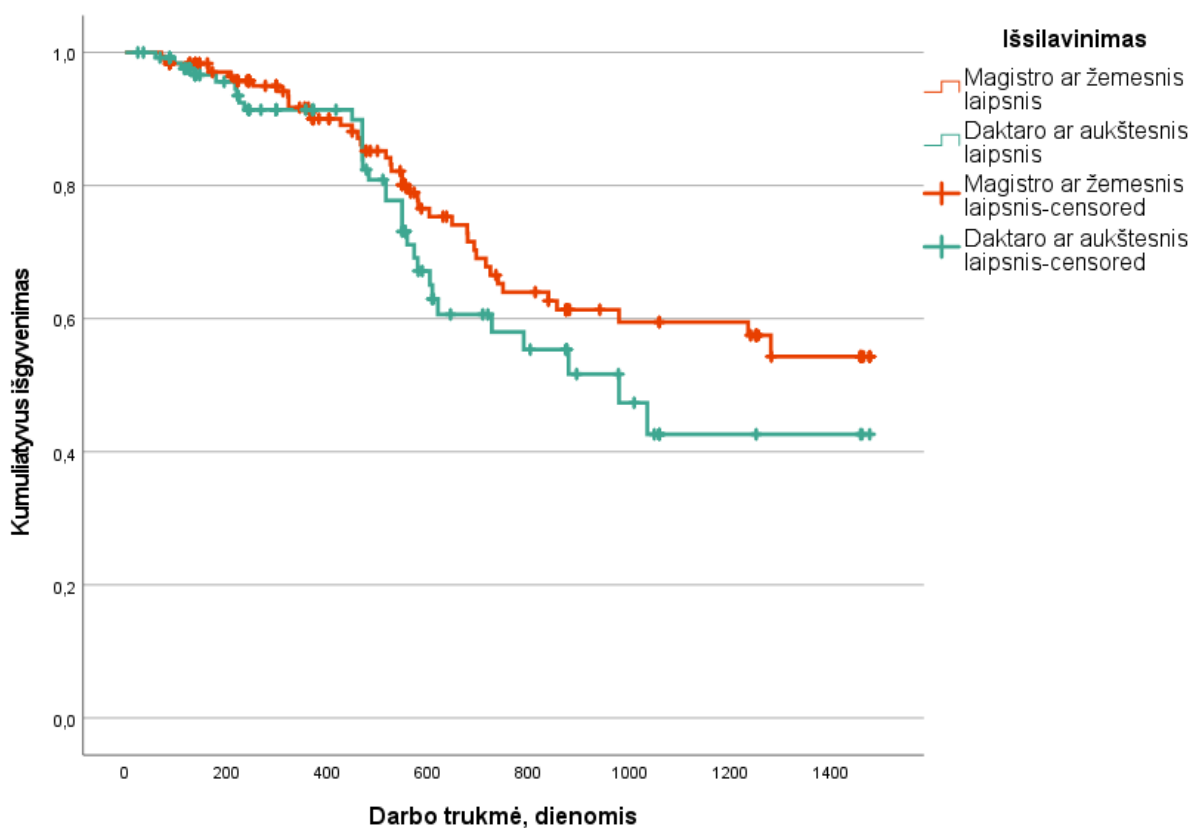
Lietuvoje ministrais dažniausiai paskiriami 40–60 metų amžiaus kandidatai. Per visą laikotarpį pasitaikė vos po tris atvejus, kai paskirti ministrai buvo jaunesni nei 30 m. (Prunkienės ir pirmoje Vagnoriaus Vyriausybėje Darius Kuolys, Stankevičiaus – Rolandas Matiliauskas ir Skvernelio Vyriausybėje Virginijus Sinkevičius) arba vyresni nei 70 metų (antroje Vagnoriaus Vyriausybėje Algirdas Šemeta ir Zigmas Zinkevičius, antroje Brazausko – Algirdas M. Brazauskas).

Pradedančio darbą ministro amžius vidutiniškai buvo 48,6 metai. Nors jaunesnio amžiaus ministrai atrodo susilaukia daugiau kritikos dėl savo amžiaus ir nepatirties, o patikėtojo-patikėtinio modelis kelia prielaidas, kad jaunesni ministrai susiduria su daugiau rizikos būti atleistais, Lietuvos duomenys rodo, kad skirtingų amžiaus grupių ministrų (kas 10 metų) išlikimo laikas yra panašus ($p=0,808$).

Absoliuti dauguma ministrų į postus paskirti turėdami magistro ar daktaro laipsnį (97 %). Tiesa, turinčių magistro laipsnį ministrų sudarė 55,3 proc. ministrų, o daktaro – 42,2 procento. Verta paminėti, kad daugiausiai ministrų Lietuvai padovanojo Vilniaus universitetas (apie trečdalis ministrų *alma mater* yra būtent šis universitetas) bei Kauno technologijos universitetas. Didžiausia dalis ministrų turėjo inžinerijos, ekonomikos bei teisės išsilavinimą.

Visgi išsilavinimas nėra ministrų stabilumą lemiantis veiksnys. Kaplano-Majero analizė rodo, kad statistiškai reikšmingų skirtumų tarp dviejų grupių nėra, tačiau Pav. 5 galima pastebėti įdomų poslinkį. Pirmąsias 500 d. išgyvenimo kreivės yra panašios, tačiau joms praėjus daktaro laipsnį turinčių ministrų išlikimo tikimybė smarkiai krenta.

5 paveikslas. Išgyvenimo kreivės pagal išsilavinimą. P reikšmė – 0,153).

Šaltinis: sudaryta autorės

Sudaryti Kokso proporcinių rizikų modeliai rodo, kad priklausomai nuo amžiaus, lyties ar išsilavinimo papildomų rizikų pasitraukti iš kabineto neatsiranda, todėl pereinama prie politinės aplinkos vertinimo.

3.1.1.1. Politinis kontekstas

Šiame poskyryje nagrinėjami su politiniu kontekstu susiję kintamieji. Atliktų analizių rezultatai rodo, kad nežymių skirtumų tarp skirtingų politinių kontekstų ir ministrų išlikimo kreivių yra, tačiau jie nėra statistiškai reikšmingi.

Nors statistinė analizė rodo, kad vienpartinių ministrų ir kairiųjų kabineto nariai dirba trumpiau, šie skirtumai nėra statistiškai reikšmingi. Lygiai taip pat Lietuvoje neveiktų ir aiškinimas, kad *savi* ministrai yra mažesnėje rizikoje iš kabineto trauktis anksčiau. Įdomu tai, kad Kokso proporcinių rizikų analizė, rodanti rizikos pasitraukti iš kabineto dydį, demonstruoja, kad nei partijos patirtis formuojant Vyriausybę nei partijos dydis, išreikštas per turimų vietų parlamente skaičių, taip net neapsaugo nuo nesėkmės kabinete. Lygiai taip pat neapsaugo ir ministerijos svarba ($p=0,759$). Išsiskiria tik mažiausiai svarbių portfelių savininkų išlikimo kreivė – visi ministrai be portfelio ir specifinius politikos klausimus kuruojantys ministrai savo darbus sėkmingai tęsė iki Vyriausybės

pabaigos⁶⁹. Šis išskirtinumas nėra netikėtas – šie ministrai, palyginti su kitais, kuruoja pačias siauriausias sritis, todėl kyla mažiausiai moralinės rizikos problemų. Galiausiai, Prezidentės D. Grybauskaitės valdymo metais vidutinis ministrų darbo laikas šiek tiek pailgėjo (nuo 914 iki 1106 dienų), tačiau išgyvenimo tiesų analizė leidžia teigti, kad skirtumai nėra statistiškai reikšmingi.

Šiame poskyryje pristatyta Kaplano-Majero analizė leidžia daryti pirmines išvadas, kad ministrų asmeninės savybės bei politinis kontekstas neturi aiškinamosios galios siekiant nustatyti, kas lemia nepriklausomos Lietuvos ministrų stabilumą. Iš pirmo žvilgsnio rezultatai gali nustebinti, nes įtraukti kintamieji paaiškina nemažai atvejų kitose šalyse. Visgi daugiausiai tokių darbų buvo atlikta senosiose Vakarų ir Šiaurės demokratijose – Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Norvegijoje ir t.t. Tad gali būti natūralu, kad ilgesnė demokratijos istorija bei tradicijos, o kartu ir didesnis duomenų kiekis, leidžia lengviau išvelgti vyraujančias ministrų stabilumo tendencijas. Taip pat verta nepamiršti, kad šioje dalyje apžvelgiama statistinė Kaplano-Majero išlikimo kreivė griežtai nepaneigia galimo ryšio, kurį pamatuoti vėliau padės Kokso proporcinių rizikų modeliai, atskleidžiantys nepriklausomų kintamųjų keliamos rizikos patirti nesėkmę laipsnį.

Tačiau prieš pereinant prie to, pirmiausia būtina apžvelgti šiame darbe iškeltus nepriklausomus kintamuosius.

7 lentelė. Kaplano-Majero išlikimo kreivių palyginimo rezultatai.

	Vidutinis išlikimo laikas	Log Rank testo p reikšmė	N
Amžius			313
20–29 m.	659,75	0,808	4
30–39 m.	1032,11		54
40–49 m.	1037,01		118
50–59 m.	1097,9		95
60–69 m.	986,65		40
70–79 m.	636,5		2
Lytis			313
Vyras	1040,44	0,578	27
Moteris	1090,83		286
Išsilavinimas			313
Neturi daktaro laipsnio	1088,89	0,153	81
Turi daktaro laipsnį	972,44		132
Vyriausybės tipas			313
Vienpartinė	799,93	0,344	69
Daugiapartinė	1059,36		244
Partijos lyderystė			313
Koalicijos partnerė (ne lyderė)	1018,37	0,441	190
Partija lyderė	1082,85		123
Portfelio svarba			301
Strateginės reikšmės ministerija	1002,08	0,759	63
Gerovės ir socialinės srities ministerija	979,5		64
Specifinę sritį kuruojanti ministerija	1071,49		174

⁶⁹ Tarptautinių ekonominių santykių ir valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministrai.

Specifinį klausimą kuruojanti ministerija	Visos reikšmės pažymėtos (censored)	–	12
Prezidento įtaka			313
Prezidentės D. Grybauskaitės laikotarpis	1105,6	0,265	68
Ankstesni laikotarpiai	913,6		245
Vyriausybės politinė kryptis			313
Kairės	976,03	0,276	151
Centro kairės	1082,18		17
Centro dešinės	207,2		16
Dešinės	1128,83		129
Ministro karjeros kelias			311
Partijos	1062,5	0,644	97
Partijos-parlamento	1055,62		132
Valstybės tarnybos	938,43		47
Nepriklausomas	1022,853		35
d			
Partijos arba Partijos–parlamento keliais	1060,98	0,387	229
Valstybės tarnybos arba nepriklausomos kelias	998,6		84
d			
Ministro kadencija			313
Pirma	1051,6	0,599	194
Antra ar vėlesnė	1025,92		119
Skandalo intensyvumas			123
Skandalo nebuvo	1125,60	0,131	94
Vidutinio intensyvumo skandalas	1042,73		10
Stipraus intensyvumo skandalas	930,58		7
Labai stipraus intensyvumo skandalas	766		6
d			
Vidutinio intensyvumo skandalas arba jo nebuvo	1119,32	0,036	104
Stipraus arba labai stipraus intensyvumo skandalas	868,52		13
Skandalo tipas			123
Skandalo nebuvo	1125,603	0,206	94
Korupcinio pobūdžio skandalas	901,643		7
Tarnybinės veiklos ir etikos pažeidimų pobūdžio skandalas	964,004		16

Šaltinis: sudaryta autorės.

8 lentelė. Vienmačių Kokso proporcinų rizikų modelių rezultatai.

	Exp(B)	p	N	Įvykiai
Partijos dydis	0,999	0,853	297	71
Partijos patirtis Vriausybjėje	1	0,779	302	71
Nedarbo lygio pokyčiai	0,929	0,339	177	48
Bendrojo vidaus produkto pokyčiai	0,983	0,172	206	58
Infliacijos pokyčiai	1,064	0,15	186	57

Šaltinis: sudaryta autorės.

3.2. Ministro karjeros kelias ir patirtis

Šioje dalyje pristatoma ministrų patirties įtaka jų darbo trukmei Vyriausybėje. Pirmiausia apžvelgiami apie ministrų karjeros kelią surinkti duomenys, vėliau patirtis ankstesnės Vyriausybės.

Lietuvoje dominuoja partiniai ministrų kabinetai, kai prie portfelio vadovo vairo sėda partijų ir LR Seimo nariai (9 lentelė). Iki šiol tik mažą dalį buvusių ministrų galima laikyti nepriklausomais – neturinčiais jokių partinių ryšių. Visai kitaip nei būtų galima tikėtis, nepriklausomai nuo karjeros kelio, ministrų išlikimo kreivės yra gana panašios. Valstybės tarnybos kelio ministrai kabinete išbūna trumpiausiai (vidutiniškai 938 d.), po jų seka nepriklausomo kelio ministrai (1022 d.), o ilgiausiai dirba partijos ir parlamento keliais ministro postą pasiekę politikai (1063 ir 1056 d.)

9 lentelė. Ministrų pasiskirstymas pagal karjeros kelią.

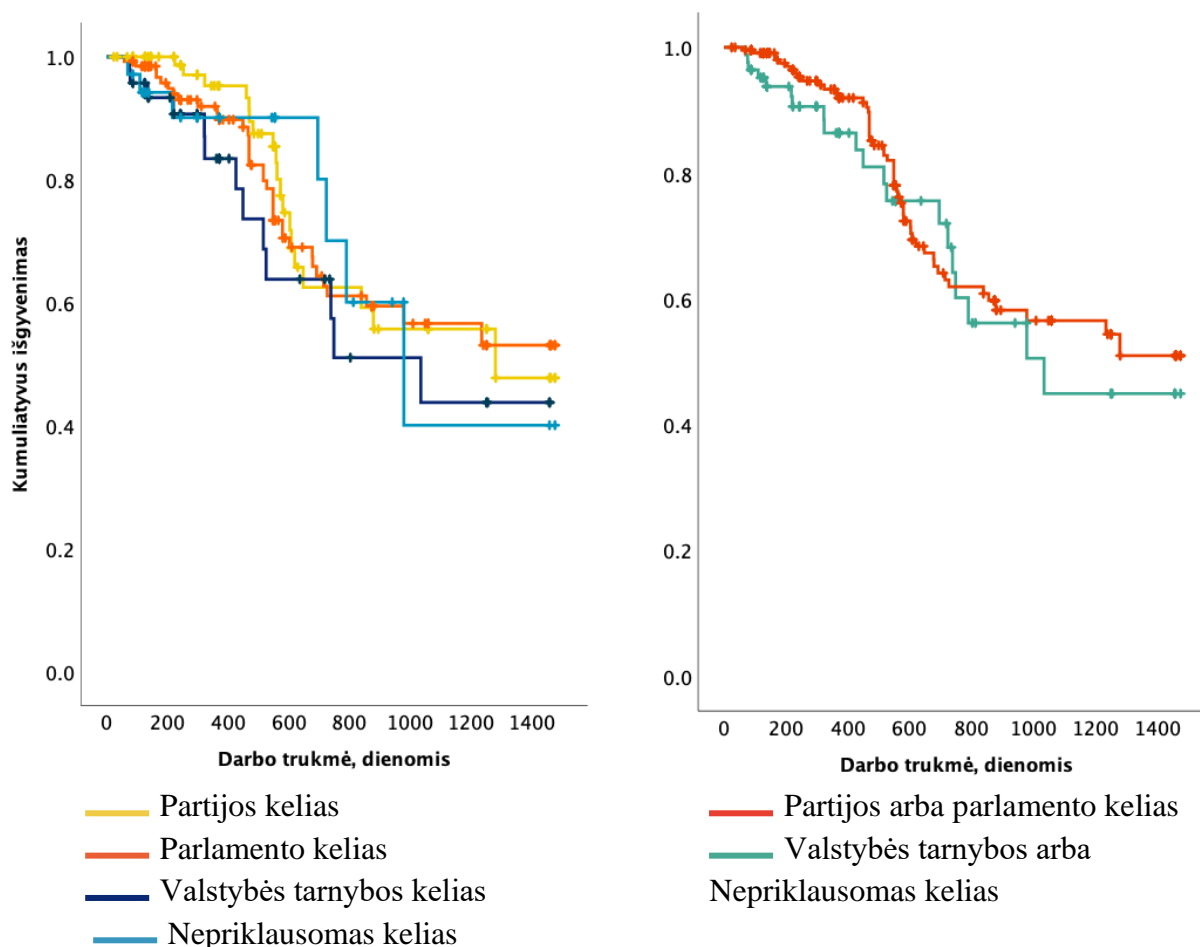
Ministro karjeros kelias	Iš viso ministrų	Ministrai, pasitraukę anksčiau Vyriausybės pabaigos	Anksčiau Vyriausybės pabaigos pasitraukusių ministrų dalis
Partijos kelias	97	19	0,2
Partijos-parlamento	132	35	0,27
Valstybės tarnybos kelias	47	13	0,28
Nepriklausomas kelias	35	7	0,22
Viso	311	74	0,24

Šaltinis: sudaryta autorės.

Dažnių lentelėje taip pat matome, kad anksčiau laiko traukiasi vidutiniškai kas ketvirtas ministras, tačiau karjerą per partiją užsitvirtinę ministrai rečiau – tik kas penktas iš jų pasitraukia dar nepasibaigus Vyriausybei.

Teorinėje dalyje kelta hipotezė, kad ministrai, kurių kelias apibrėžiamas per partiją arba parlamentą laikysis stabiliau nei valstybės tarnybos ar nepriklausomi ministrai, tačiau praktikoje skirtumų nepastebima (pirmosios grupės vidutinė darbo trukmė 998 d., antrosios 1061 d.). Tai patvirtina ir grafinė analizė pateikta 6 paveiksle.

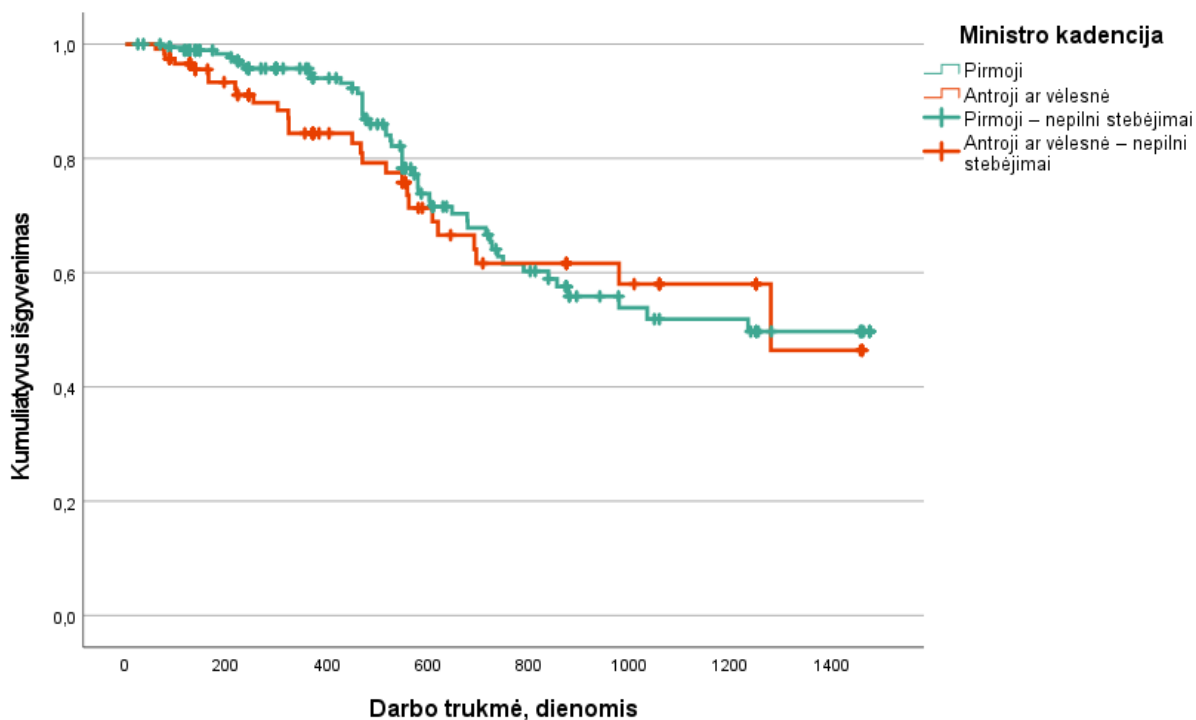
6 paveikslas. Ministrų išlikimo kreivės pagal jų karjeros kelią.

Šaltinis: sudaryta autorės. Pastaba: p reikšmės – 0,644 ir 0,387.

Toliau nagrinėjamos **ministrų patirtys ankstesnėse Vyriausybėse**. Net trečdaliu atvejų paskirtas ministras nebuvo naujokas ir kadenciją kartojo antrą, trečią ar daugiau kartų. Istoriskai lyderiais laikomi Jonas Biržiškis, Algirdas Saudargas, Juozas Olekas ir Linas Linkevičius (po 6-ias Vyriausybes). Visgi atlikta Kaplano-Majero analizė rodo, kad išgyvenimo laikas statistiškai reikšmingai nesiskiria priklausomai nuo to, ar tai pirmoji, ar ne ministro kadencija, o grafinė analizė (7 paveikslas) rodo, kad išgyvenimo funkcijos išsidėsto panašiai. Tad hipotezė, nukreipta į ministrų patirtį ankstesnėse Vyriausybėse, pasitvirtins nebent atlikus Kokso proporcinių rizikų modelius.

7 paveikslas. Išgyvenimo kreivės pagal ministrų ankstesnes patirtis Vyriausybėse.

Šaltinis: sudaryta autorės. Pastaba: p reikšmė – 0,599.

3.3. Skandalai

Dėl esamų duomenų ribotumo šioje dalyje nagrinėjami 2004–2020 m. atvejai. Per šį laikotarpį ministrai iš viso pateko į 23 skandalus (10 lentelė).

10 lentelė. Kabineto narių patirti politiniai skandalai pagal eskalavimo laipsnį.

Vyriausybė	Labai stipraus eskalavimo	Stipraus eskalavimo	Vidutinio eskalavimo	Viso
Brazausko I	1	0	0	1
Brazausko II	0	1	1	2
Kubiliaus	1	2	1	4
Butkevičiaus	4	3	3	10
Skvernelio	4	1	1	6

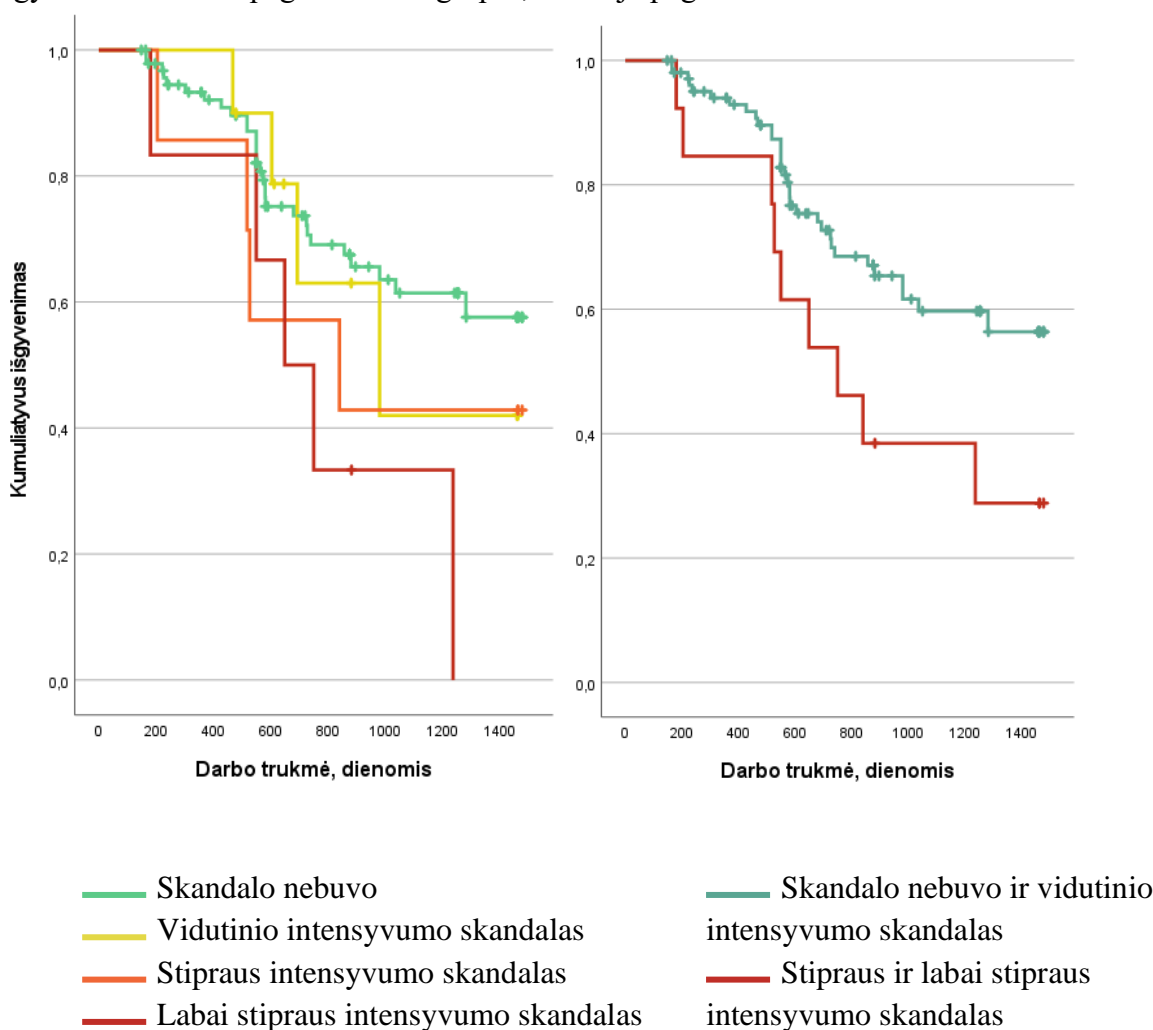
Šaltinis: sudaryta autorės.

Kaip atskleidžia dažnių lentelė, daugiausiai skandalų iki šiol patyrė Butkevičiaus Vyriausybė – 10 skandalų, iš kurių net 4 buvo labai aukšto eskalavimo lygio. Po jų sekė Skvernelio Vyriausybė su 6 skandalais, iš kurių 4 buvo labai aukšto eskalavimo lygio⁷⁰.

⁷⁰ Šalia Patkauskaitės–Tiuchtienės surinktų duomenų šiame darbe papildomai surinkti duomenys apie 17-osios Skvernelio Vyriausybės politinius skandalus, kuriuose dalyvavo kabineto nariai. Vidutinio intensyvumo su korupcija susijusį skandalą patyrė B. Markauskas, paaikškęs, kad be savininkų žinios ir leidimo ministro šeima ūkininkauja bent

Vienas svarbiausių aspektų šioje dalyje – vidutinis ministrų darbo laikas. Jei skandalo nepatyrusio ministro santykinis darbo laiko vidurkis yra 1126 d., tai labai aukšto intensyvumo skandalą patyrusio ministro tik 766 d. Pabrėžtina ir tai, kad 5 iš 6 labai aukšto intensyvumo skandalą patyrusių politikų buvo atleisti. Nepaisant skandalo toliau darbą tęsė tik 16-osios Vyriausybės Aplinkos ministras Kęstutis Trečiokas, dalyvavęs Vijūnėlės dvaro skandale. Nors Specialiųjų tyrimų tarnyba buvo nutraukusi ikiteisminį tyrimą dėl galimai daryto neteisėto poveikio, po žiniasklaidoje pasirodžiusių Druskininkų mero ir politikų pokalbių, tiek Seimo opozicija, tiek Prezidentė ragino ministrą atsistatydinti, o premjerą – atleisti ministrą.

8 paveikslas. Išgyvenimo kreivės pagal skandalų intensyvumą. Grafike kairėje pateikiamos išgyvenimo kreivės pagal keturias grupes, dešinėje pagal dvi.

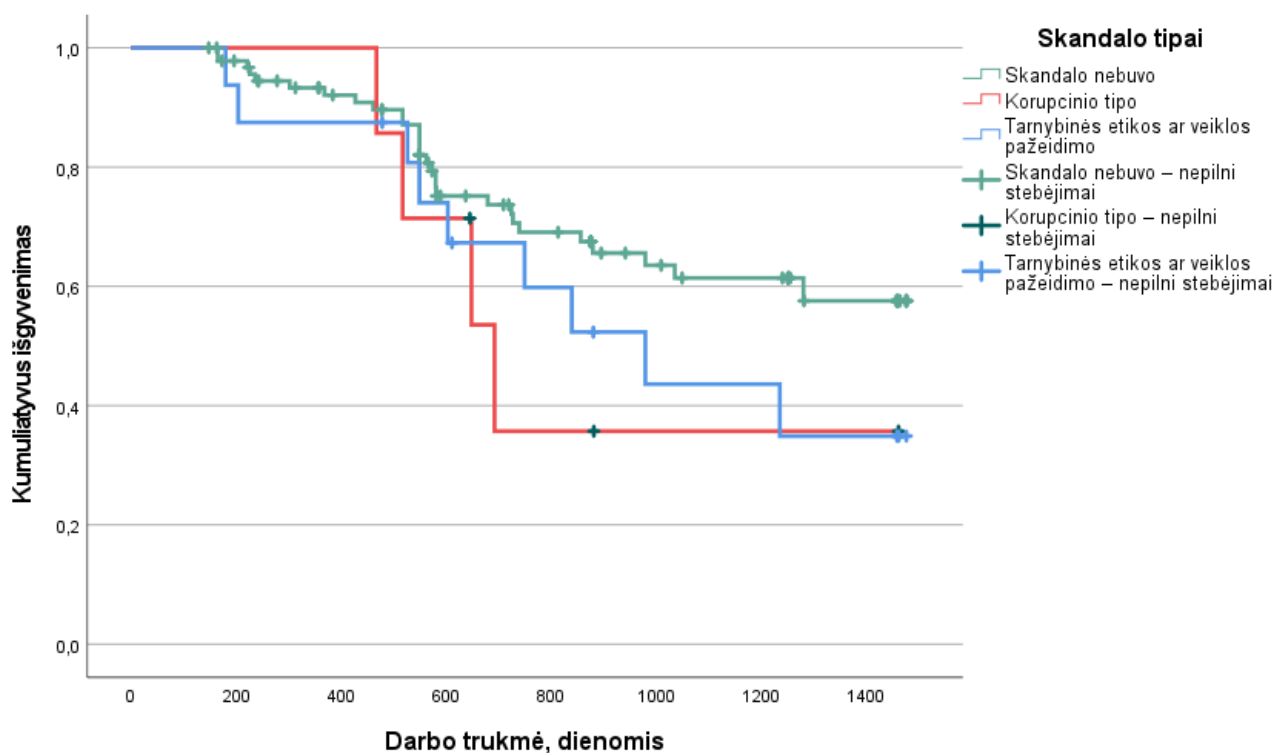
Šaltinis: sudaryta autorės. Pastaba: p reikšmės – 0,206 ir 0,036.

keliuose sklypuose ir už tai gauna ūkininkams skirtas išmokas. Į stipraus intensyvumo su etikos ir veiklos pažeidimais susijusius skandalus pateko Rokas Masiulis dėl galima neteisėto Klaipėdos jūrų uosto direkcijos vadovo atleidimo; Kęstutis Mažeika dėl įsakymo įteisinančio medžioklę lankais; Linas Kukuraitis po neigiamos visuomenės reakcijos, išplatinus nuotrauką šalia motinos ir patėvio užmušto Matuko kapo; Jurgita Petrauskienė – 2018 m. pabaigoje kilus visuotiniam mokytojų streikui; Jaroslav Narkevič po Lietuvos pašto valdybos atleidimo.

Statistiškai reikšmingus skirtumus fiksuoja ir Kaplano-Majero analizė (p reikšmė $<0,05$). Labai stiprų arba stiprų skandalą patyrusių ministrų išgyvenimo funkcija yra mažesnė nei skandalo nepatyrusių ar vidutinio eskalavimo skandalą patyrusių ministrų. Tiesa, vertinti Kaplano-Majero analizę šioje dalyje reikėtų atsargiai, nes čia daroma prielaida, kad dėl tam tikros sąlygos esanti rizika yra nuolatinė. Akivaizdu, kad realiame gyvenime dar neįvykęs skandalas rizikos būti nušalintam nekelia. Visgi dideli išgyvenimo funkcijų ir vidutinės darbo trukmės skirtumai leidžia daryti išvadą, kad skandalai turi įtakos ministrų politiniam išgyvenimui.

Skandalo tipas taip pat turi reikšmės ministrų politiniam stabilumui. Iš visų nagrinėtų atvejų 7 buvo korupcinio pobūdžio (atleisti 4 ministrai), o tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų – 18 (atleisti 9 ministrai). Kaplano-Majero analizė nerodo statistiškai reikšmingų skirtumų. Visgi išlikimo funkcija rodo, kad korupcinį skandalą patyrusių ministrų išlikimo laikas krenta gana drastiškai, palyginus su skandalo nepatyrusiais ministrais (vidutinis darbo laikas atitinkamai 902 ir 1126 d.).

9 paveikslas. Išgyvenimo kreivės pagal skandalo tipą.

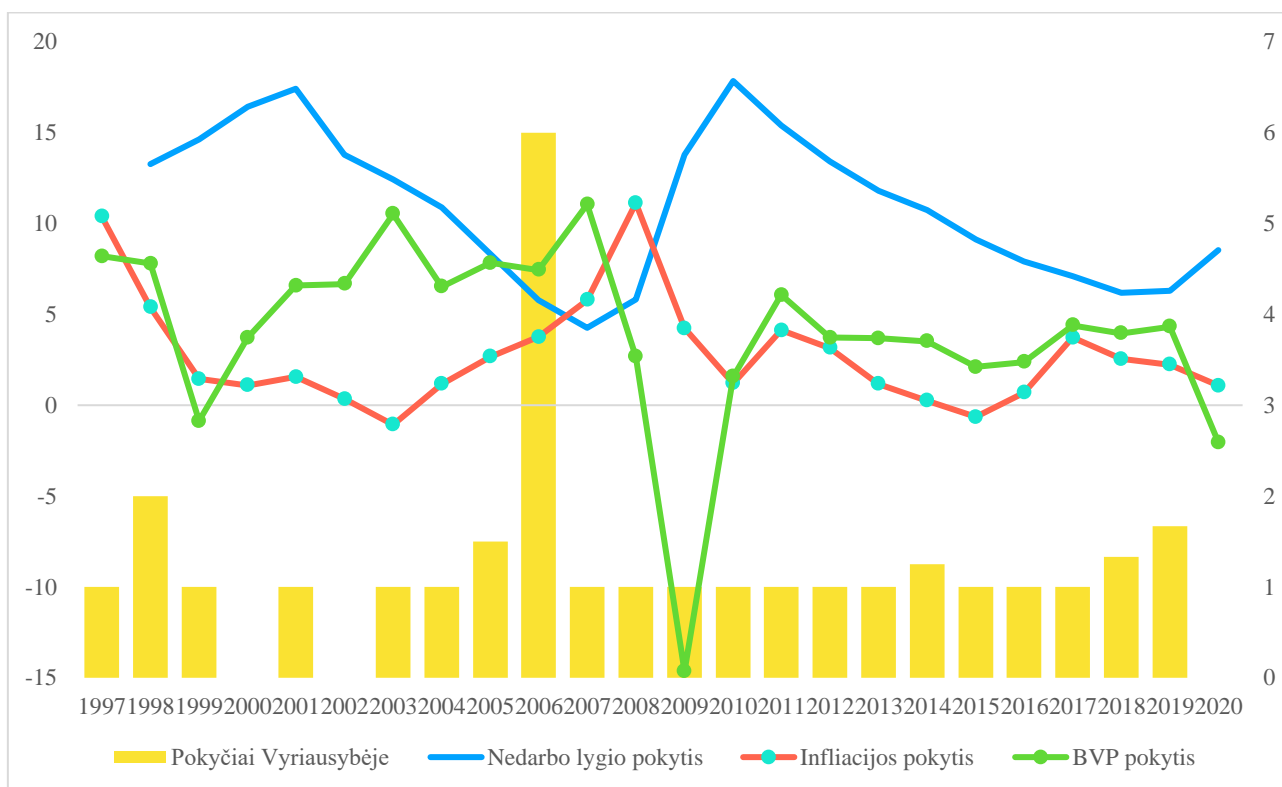

Šaltinis: sudaryta autorės. Pastaba: p reikšmė – 0,112.

3.4. Ekonominis kontekstas

Galiausiai, darbe keliama hipotezė, kad geresnėmis ekonominėmis sąlygomis ministrų stabilumas bus didesnis. Taigi, kad esant mažesniems nedarbo rodikliams, mažesnei infliacijai ir didesniems BVP augimo rodikliams, ministrai turės daugiau šansų savo kadenciją užbaigti kartu su Vyriausybės pabaiga. 10 10 pristato pagrindinių Lietuvos ekonominių rodiklių ir kabineto pasikeitimų dinamiką 1997–2020 m.

10 paveikslas. Lietuvos ekonominių rodiklių ir kabineto pasikeitimų dinamika 1997–2020 m.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis ir surinktą informaciją apie pokyčius ministrų kabinetuose.

Pirmiausiai galima pastebėti, kad finansinės krizės metu, kai visi minėti rodikliai slinko į neigiamą pusę, pokyčių kabinete, palyginti su kitais laikotarpiais, nepadaugėjo. Tai patvirtina Hansen, et al. išryškintą prielaidą kad prastomis ekonominėmis sąlygomis Ministras Pirmininkas siekia išlaikyti kabineto stabilumą.

Iš kitos pusės, daugiausiai ministrų pasitraukė 2006 m., kai Naujoji sąjunga (socialliberalai) pasitraukė iš koalicijos atšaukdama savo deleguotus ministrus. Tuo metu ekonominė situacija palyginti su ankstesniu laikotarpiu keitėsi nedaug.

Vienmačiai Kokso proporcingų rizikų modeliai rodo, kad kiekvienas iš rodiklių vienas pats ministrų politinio išlikimo paaiškinti negali (8 lentelė). Tam, kad būtų galima tinkamai įvertinti šių ir kitų kintamųjų įtaką ministrų stabilumui, atliekama Kokso proporcingų rizikų modelių analizė.

3.5. Kokso proporcingų rizikų modeliai

Kaip ir minėta metodologinėje dalyje Kaplano-Majero analizė parodo skirtumus tarp dviejų ar daugiau grupių išgyvenimo kreivių, tačiau nepamatuoja rizikos būti nušalintam dydžio. Siekiant nustatyti išsikeltų sąlygų įtaką ministrų stabilumui, naudojama Kokso proporcingų rizikų analizė. 1 modelyje naudojami politinio konteksto ir asmeninių savybių kintamieji. 2 modelyje šalia įtraukiami ministro patirtį apibrėžiantys kintamieji, 3 ir 4 – skandalų, 5 – ekonominiai, o 6 ir 7 modeliuose įtraukti visi darbe išskirti kintamieji, tačiau 7-ajame modelyje kintamieji atrinkti atbuliniu sąlyginiu (angl. *backward conditional*) metodu. Visi nagrinėjami modeliai pateikiami Šaltinis: sudaryta

autorės. Koeficientai pateikti lentelėje, skliaustuose pateikti standartiniai nuokrypiai. Statistiškai reikšmingi kintamieji žymimi: *** <0,001, ** <0,01, * <0,05.

Pirmieji keturi modeliai nėra statistiškai reikšmingi. Jie rodo, kad nei ministrų patirtis nei skandalai vieni iš savęs nepaaiškina ministrų išlikimo kabinete. Kadangi Kaplano-Majero analizė nerodo statistiškai reikšmingų išlikimo kreivės skirtumų tarp skirtingo karjeros kelio ministrų ir ankstesnės ministrų patirties kabinete, hipotezes H1: *Ministrai, kurių kelias į postą veda per partiją arba parlamentą, laikysis stabiliau nei tie, kurie postą pasiekė per valstybės tarnybos ar nepriklausomą kelią* ir H2: *Ministrai, turintys patirties ministrų kabinete, laikysis stabiliau nei jos neturintys* atmetame.

Hipotezė H3: *Į politinius skandalus neįsivėlę ministrai laikysis stabiliau nei į politinius skandalus įsivėlę* patvirtinama. Nors Kaplano–Majero analizė rodė, kad skandalą patyrusių ir nepatyrusių ministrų išlikimo kreivės yra gana panašios, tačiau modelis 6 rodo, kad skandalai statistiškai reikšmingai prisideda prie ministrų stabilumo. Skandalą patyrusių ministrų rizika trauktis iš kabineto yra 2,4 karto didesnė nei tų ministrų, kurie per kadenciją skandalų nepatyrė. Nepaisant skandalų įtakos ministrų politiniam išlikimui H4: *Į korupcinio pobūdžio skandalus įsivėlę ministrai laikysis mažiau stabiliai nei į tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų skandalus* nėra patvirtinama, nes nei Kaplano-Majero analizė nei Kokso proporcinį rizikų modelis (4) nerodo statistiškai reikšmingų skirtumų.

Galiausiai, likę modeliai (4 ir 5) atskleidžia ekonominio konteksto įtaką rizikai pasitraukti iš ministrų kabineto. Reikšmingiausią įtaką turi metinis BVP pokytis, tačiau įtaka nėra didelė – kiekvienas papildomas BVP indekso punktas sumažina riziką trauktis iš kabineto anksčiau laiko maždaug 4 proc. Kiekvienas nedarbo lygio sumažėjimas 1 p. p. sumažina riziką trauktis apie 16 proc., tačiau nedarbo rodiklių pokyčiai reikšmingi tik 7-tame modelyje. Kadangi ne visi iškelti ekonominių sąlygų rodikliai turi reikšmingos įtakos ministrų išlikimui kabinete, H5: *Esant geresnėms ekonominėms sąlygoms ministrų stabilumas bus didesnis nei esant blogesnėms ekonominėms sąlygoms* galima priimti tik iš dalies.

Partijos vietų parlamente skaičius yra reikšmingas modelyje 5, tačiau jo koeficientas yra labai mažas. Kiekviena papildoma ministro partijos vieta parlamente sumažina riziką trauktis apie 3,5 proc., tačiau kituose modeliuose kintamasis nėra reikšmingas. Taip pat modelyje 4 išryškėja teigiama Prezidentės D. Grybauskaitės įtaka ministrų stabilumui, tačiau iš šio modelio išvadas daryti sunku dėl mažo atvejų skaičiaus (šiam modelyje stebimi tiek tie atvejai, kai ministrai buvo įsitraukę į skandalus). Galiausiai, modelis 5 galėtų rodyti Vyriausybės ideologinės krypties reikšmę ministrų stabilumui, tačiau pats modelis stokoja statistinio reikšmingumo.

11 lentelė. Kokso proporcinių rizikų modeliai.

Nepriklausomi kintamieji	Modelis 1 Politinis kontekstas ir asmeninės savybės	Modelis 2 Patirtis	Modelis 3 Skandalai	Modelis 4 Skandalai (pagal tipą)	Modelis 5 Ekonomika	Modelis 6 Visi kintamieji	Modelis 7 Visi kintamieji, atrinkti atbuliniu sąlyginu metodu
Amžius	0,987 (0,014)	0,988 (0,014)	0,979 (0,021)	0,96 (0,051)	0,973 (0,019)	0,979 (0,023)	
Lytis (1 – moteris)	0,785 (0,385)	0,774 (0,386)	0,973 (0,427)	5,8 (1,033)	0,767 (0,42)	0,843 (0,447)	
Daktaro laipsnis	1,352 (0,247)	1,388 (0,25)	1,369 (0,338)	0,087 (1,648)	1,461 (0,316)	1,467 (0,353)	
Vienpartinė	1,010 (0,435)	0,936 (0,45)	
Partija lyderė	0,879 (0,337)	0,873 (0,343)	0,498 (0,505)	0,679 (1,622)	0,743 (0,461)	0,423 (0,572)	
Partijos vietų parlamente skaičius	0,997 (0,006)	1 (0,007)	1,026 (0,012)	1,031 (0,041)	1,004 (0,01)	1,034 (0,015) *	
Partijos patirtis Vriausybėje, metais	1 (0)	1 (0)	1 (0)	1 (0)	1 (0)	1 (0)	
Portfelio svarba	0,880 (0,140)	0,874 (0,14)	0,732 (0,191)	0,755 (0,524)	0,8 (0,177)	0,719 (0,195)	
Prezidentės D. Grybauskaitės valdymo laikotarpis	0,714 (0,284)	0,693 (0,298)	0,696 (0,364)	0,088 (1,217) *	0,915 (0,403)	0,823 (0,579)	
Vyriausybės ideologinis tipas (1 – kairės)	9,879 (0,108)	0,876 (0,109)	0,797 (0,165)	1,261 (0,299)	0,706 (0,144) *	0,756 (0,177)	0,752 (0,166)
Nedarbo pokytis					0,848 (0,092)	0,832 (0,106)	0,842 (0,88) *
BVP pokytis					0,965 (0,014) *	0,961 (0,016) *	0,957 (0,014) ***
Infliacijos pokytis					1,023 (0,075)	1,121 (0,09)	
Nepirma kadencija kabinete		0,956 (0,271)				0,479 (0,451)	

Partijos arba parlamento karjeros kelias		0,786 (0,347)				0,494 (0,601)	
Nepatyrė skandalo			0,461 (0,373)				2,408 (0,411) *
Skandalo tipas (1 – tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimo)				0,169 (1,021)			
-2 Log Likelihood	709,314	708,78	343,935	58,752	411,18	333,216	349,353
Chi-square	7,415	7,965	15,156	8,944	20,123	33,2	15,663
P reikšmė	0,686	0,788	0,126	0,537	0,065	0,004	0,001
N	309	309	115	23	177	115	115
Įvykiai	74	74	42	10	48	42	42

Šaltinis: sudaryta autorės. Koeficientai pateikti lentelėje, skliaustuose pateikti standartiniai nuokrypiai. Statistiškai reikšmingi kintamieji žymimi: *** <0,001, ** <0,01, * <0,05.

Išvados

Šiame darbe pirmą kartą nagrinėjamos Lietuvos Vyriausybių ministrų politinio išgyvenimo sąlygos 1990–2020 m. Šiuo tyrimu siekiama ne tik užpildyti empirinę spragą, bet ir prisidėti prie teorinės politinių veikėjų stabilumo patikėtinio-patikėtojo modelyje diskusijos. Remiantis iš patikėtojo-patikėtinio modelio kylančiomis nepageidaujamo pasirinkimo ir moralinės rizikos problemomis, darbe keliamos hipotezės, kad ministrų karjeros kelias, patirtis ankstesniuose kabinetuose, patiriami skandalai bei šalies ekonominis kontekstas turi įtakos Lietuvos ministrų politiniam išgyvenimui Vyriausybėje.

Santykiai tarp ministrų ir Ministrų Pirmininkų nagrinėjami remiantis patikėtojo-patikėtinio modelyje keliamomis nepageidaujamo pasirinkimo ir moralinės rizikos problemomis, kai Ministras Pirmininkas neturi pakankamai resursų tinkamai įvertinti potencialių politinės komandos narių ir pasirinkti geriausio iš jų. Moralinės rizikos problema susijusi su *ex-post* vertinimu ir kyla tada, kai Ministras Pirmininkas negali pilnai stebėti ir kontroliuoti ministrų, ir todėl kyla problemos, kai kabineto nariai ima vengti atsakomybės, netinkamai paskirsto prioritetus arba veikia tiesiogiai prieš kabinetą. Remiantis kitų autorių darbais iškeltos penkios hipotezės, susijusios su trimis perspektyviausiais ministrų stabilumo aiškinimais patikėtojo-patikėtinio modelyje: ministro karjeros kelio, skandalų bei ekonominio konteksto įtaka.

Šiam darbui surinktas atskiras duomenų rinkinys, kurį sudaro 313-os 1990–2020 m. dirbusių Lietuvos ministrų biografiniai duomenys, informacija apie tuometinį politinį kontekstą, patirtus skandalus bei makroekonominis šalies rodiklius. Kiekybinė duomenų analizė atlikta derinant du išgyvenimo analizės metodus: Kaplano-Majero analizę, kuri leidžia palyginti kelių grupių išgyvenimo kreives, bei Kokso proporcinių rizikų modelį, atskleidžiantį nepriklausomų kintamųjų politiniam išgyvenimui keliamą rizikos laipsnį.

Nuo nepriklausomybės atkūrimo Vyriausybėje buvo paskirti 313-a ministrų.⁷¹ Tipinis ministro portretas atrodytų kaip 40–50 metų vyro, turinčio bent magistro laipsnio išsilavinimą, ministro kėdę pasiekusio per partiją arba parlamentą. Per visą laikotarpį iš ministro pareigų pasitraukė 74 ministrai. Daugiausiai pasikeitimų ministrų kabinete įvyko antrojoje Brazausko, antrojoje Vagnoriaus, Butkevičiaus ir Skvernelio Vyriausybėse (kabineto gyvavimo metu šiose Vyriausybėse pasikeitė virš 40 proc. kabineto narių. Dažniausiai ministrai postą palikdavo praėjus maždaug 500 dienų (šiek tiek daugiau nei 1 metams nuo paskyrimo). Tarp dažniausių pasitraukimo priežasčių įvardijamos Prezidento išreikšto nepasitikėjimo, prastų rezultatų kabinete priežastys. Taip pat dažnai ministrai iš kabineto pasitraukia dėl naujų pareigų (pavyzdžiui, tapus Europos komisijos nariu).

⁷¹ Darbe naujas paskyrimas laikomas nauju atveju, todėl vieno asmens darbas dvejose Vyriausybėse, analizuojamas kaip du atvejai. Nuo Nepriklausomybės pradžios Lietuvoje ministrais buvo paskirti 197 asmenys.

Atliktos išgyvenimo analizės rezultatai patvirtino nevisas išsikeltas hipotezes, tačiau leido praplėsti ir papildyti patikėtojo-patikėtinio modelį. Dažniausiai Vakarų pasaulyje veikiantys kabineto narių aiškinimai (modeliai) negali paaiškinti Lietuvos atvejo. Kokso proporcinių rizikų modeliai parodė, kad tokie ministro asmeniniai bruožai kaip lytis, amžius ar išsilavinimas nedaro statistiškai reikšmingos įtakos ministrų darbui kabinete. Tyrime nerandama, kad ministrų stabilumas keistūsi priklausomai nuo politinės kabineto sudėties (Vyriausybės tipo, partijos dydžio ir patirties, portfelio svarbos) skirtumų. Regresiniuose modeliuose Prezidento įtaka taip pat nerodė papildomų rizikų ministrui patirti politinę nesėkmę. Nors analizuotose Kokso proporcinių rizikų modeliuose politinio konteksto skirtumai neišryškėja, ateities darbuose nebūtina atmesti šių veiksnių įtakos. Atsižvelgiant į šiame darbe keliamus tikslus, priklausomas kintamasis operacionalizuotas kaip pasitraukimas iš kabineto nepasibaigus Vyriausybės kadencijai neišskiriant pasitraukimo priežasčių. Atliekant kokybinę analizę galima detaliau gilintis į politinę aplinką, kabineto sudėtį ir jos strategijas, taikomas siekiant sumažinti nepageidaujamo pasirinkimo ir moralinės rizikos problemas. Kaip, pavyzdžiui, nagrinėjant Prezidentės Dalios Grybauskaitės valdymo laikotarpį pabrėžia M. Jastramskis, Prezidentė aktyviai vertindavo ministrus ir keldavo jiems aukštus lūkesčius⁷². Šio darbo rėmuose galima pastebėti, kad visos to laikotarpio Vyriausybės dirbo iki kadencijos pabaigos, o vidutinė ministrų darbo trukmė pailgėjo. Tai gali reikšti, kad aktyvus Prezidento vaidmuo ne tik prisidėjo prie griežtesnio kabineto narių vertinimo, bet ir stiprino *ex-ante* ministrų vertinimą.

Pirmosios dvi hipotezės, teigusios, kad ministro karjeros kelias (politinis ar nepriklausomas) ir ankstesnė patirtis kabinete turi įtakos ministrų stabilumui, nebuvo patvirtintos. Įdomu ir tai, kad sėkmingam darbui kabinete netrukdo ir ankstesnė ministro karjera. Nėra didelio skirtumo, ar ministras yra partinis, ar nepriklausomas – tikimybė iki Vyriausybės pabaigos išlikti kabinete dėl to nesikeičia. Šių skirtumų nebuvimas atrodo netgi įdomesnis nei jų buvimas.

Gali būti, kad Lietuvoje kandidatų ratas yra tiesiog per mažas, kad lytis, amžius ar karjeros kelias turėtų pakankamai reikšmės paskiriant ir atleidžiant ministrus. Ministrų stabilumas, remiantis anksčiau minėtomis savybėmis, plačiausiai aiškinamas Jungtinėje Karalystėje, kur tokie kintamieji, kaip lytis ar *Oxbridge* išsilavinimas, yra reikšmingi⁷³. Apie „politinį kaimą“ ir suvaržymus, kurie susiaurina kandidatų tapti ministrais ratą, Airijoje rašė O'Malley. Nedidelėje valstybėje teisiniai, koaliciniai ir partijų keliami apribojimai taip susiaurina galimų kandidatų aibę, kad regresiniais modeliais galima nuspėti būsimo kabineto sudėtį⁷⁴. Vadinasi, esant mažam galimų ministrų ratui, patikėtojo-patikėtinio modelį reikėtų vertinti kitaip. Įprastai laikoma, kad iškilus gan didelei

⁷² Jastramskis, 211–265.

⁷³ Berlinski, Dewan, ir Dowding, 54–86.

⁷⁴ Eoin O'Malley, „Ministerial Selection in Ireland: Limited Choice in a Political Village“, *Irish Political Studies*, 21(3), 2006, 319–336.

nepageidaujamo pasirinkimo ar moralinės rizikos problemai, Ministras Pirmininkas turėtų atleisti ministrą ir ieškoti naujo kandidato. Jei kandidatų ratas yra siauras, tarp jų yra nedaug įvairovės, mažėja tikimybė, kad kitas ministras bus tinkamas. Kadangi ministrų keitimas reikalauja nemažai kaštų, tuo pačiu mažėja ir paskatos keisti ministrus.

Kita vertus, politiniai skandalai gerai paaiškina ministrų stabilumą. Kokso regresiniai modeliai rodo, kad nepatyrę skandalo ministrai turi 54 proc. daugiau šansų išlikti kabinete nei tie, kurie jį išgyveno. Inga Patkauskaitė–Tiuchtienė savo magistro darbe apie ryšį tarp skandalų ir pasitikėjimo institucijomis nustatė, kad politiniai skandalai turėjo trumpalaikį neigiamą poveikį pasitikėjimui Vyriausybėje⁷⁵. Šiame darbe užfiksuotas ryšys tarp skandalo ir išaugusios rizikos leidžia laikyti, kad teorinėje dalyje iškeltas skandalų įtakos modelis pasitvirtina. Skandalas sumažina pasitikėjimą valstybės institucijomis, o tuo pačiu ir partijomis bei politikais. Skandale dalyvavusio ministro atleidimas gali būti laikomas strategija atstatyti prarastą pasitikėjimą.

Darbe ryški ne tik pačių skandalų, bet ir skandalų intensyvumo įtaka ministrų (ne)sėkmei. Anot Dewan ir Myatt kiekvieno skandalo metu kabineto vadovas turi pasirinkti – apsaugoti ar atleisti ministrą, tačiau veikdamas kabinete jis derina šias dvi strategijas, tam kad išlaikytų politinį ministrų aktyvumą ir atskaitomybę. Šio darbo rezultatai rodo, kad intensyviausius skandalus patyrusių ministrų išlikimo kreivės yra žemesnės nei skandalų nepatyrusių ar švelnesnius skandalus patyrusių ministrų. Tad rezultatai ne tik patvirtina skandalų įtakos hipotezę, bet ir papildo patikėtinio-patikėtojo modelį. Skandalo, kuriame dalyvauja ministras, eskalavimo lygis daro tiesioginę įtaką rizikai pasitraukti iš kabineto. Taigi, plečiantis skandalui, auga ministro išlaikymo kaštai, o kartu ir paskatos atleisti ministrą.

Galiausiai, ekonominis kontekstas taip pat turi reikšmingą vietą ministrų stabilumo aiškinime. Šio darbo rezultatai leidžia tik iš dalies patvirtinti hipotezę, kad, esant prastoms ekonominėms sąlygoms, ministrai susiduria su didesne rizika pasitraukti iš Vyriausybės nei esant geroms ekonominėms sąlygoms. Sudaryti Kokso proporcinių rizikų modeliai rodo, kad infliacijos bei nedarbo lygio pokyčiai įtakos ministrų stabilumui neturi, tačiau teigiami BVP pokyčiai mažina riziką trauktis iš kabineto. Astos Janonytės darbo išvados sako, kad bent jau iki 2009 m. pastebimas spartaus ekonomikos augimo laikotarpis, taigi, galima sakyti, kad „įgyvendinamos finansų politikos priemonės buvo efektyvios, tačiau jų efektyvumas tiesiogiai priklausė nuo spartaus pasaulio, Europos Sąjungos ekonomikos augimo, tad Lietuvos ekonomika turėjo augti nepaisant to, kuri politinė jėga būtų suformavusi valdančiąją daugumą Vyriausybėje.“⁷⁶ Taigi, jei nei kairiųjų, nei dešiniųjų Vyriausybių taikomos priemonės nepakeičia ekonominio vystymosi krypties ir tempų, o nacionalinės

⁷⁵ Patkauskaitė–Tiuchtienė, 80–88.

⁷⁶ Asta Janonytė, „Lietuvos valdančiųjų kairiųjų ir dešiniųjų partijų finansų politikos efektyvumas“. Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2010, 59.

pastangos yra tik dalis ekonominio augimo priežasčių, galima daryti vieną iš dviejų išvadų. Viena vertus, šis darbas rodo, kad nevisi ekonominiai rodikliai daro įtaką rizikai trauktis iš kabineto, todėl būtų galima laikyti, kad ekonominis kontekstas nėra svarbus. Kita vertus, Kokso proporcingų rizikų modeliai rodo, kad neigiami BVP augimo pokyčiai kelia riziką pasitraukti iš kabineto. Remiantis Janonytės darbu, galima dar kartą pabrėžti Mourao ir Popescu apibendrintą ekonomikos atspindžių politikoje įtaką pabrėžiant, kad ekonominė situacija elektoratui atspindi, kaip gerai yra valdoma makroekonomika ir pati valstybė. Atspindėjimas nėra tikslus, nes makroekonominiai rodikliai priklauso ne tik nuo Vyriausybės, bet ir kitų veiksnių. Visgi politikai yra priversti į juos reaguoti, o pokyčiai kabinete tampa priemone didinti sumažėjusį nepasitikėjimą.

Nepaisant to, kad ministrų patirties įtaką stabilumui aiškinančios hipotezės nebuvo patvirtintos, šis darbas leidžia toliau plėtoti patikėtojo-patikėtinio modelį politinio išgyvenimo diskusijoje. Veiksniai, kurie paaiškina didelę politinę bendruomenę turinčių šalių ministrų stabilumą, ne visada tinkami paaiškinti mažesnių valstybių, o kartu ir mažesnių politinių bendruomenių stabilumą. Šio darbo rezultatai atskleidžia, kad ministrų politiniam išgyvenimui įtaką daro specifiniai Lietuvai ir kitoms Rytų ir Vidurio Europos šalims būdingi bruožai. Tai, skandalai, kuriuos dažnai sudaro korupcinio pobūdžio veiklos, ir ekonominis kontekstas – Lietuva yra maža ir atvira ekonomika, todėl greitai ir stipriai reaguoja į pasaulinius ekonomikos ciklus, todėl ekonominiai pokyčiai turi atspindį ir politiniame gyvenime.

Darbo išvados suponuoja, kad labiau už politinę kabineto aplinką svarbesni yra įvykiai, situacijos ir ministrų elgesys juose, kaip, pavyzdžiui, šiame darbe tirti skandalai bei ekonominės sąlygos. Grįžtant prie darbo pavadinime paminėtos Darvino natūralios atrankos teorijos, gamtos dėsniai veikia ir politiniame gyvenime – išlieka stipriausi, bet veikėjų stiprybę nulemia ne tik individualios savybės, bet ir aplinka, kurioje jie veikia.

Tyrimu siekiama ne tik teorinės, bet ir praktinės naudos. Šio darbo rezultatai rodo, kad ministrų pasitraukimą dažniau lemia moralinės rizikos (*ex-post* vertinimo) problemos. Skandalų įtakos ministrų politiniam išgyvenimui analizė rodo, kad skandalai, kuruose dalyvauja ministrai, ne visada yra susiję su jų tiesiogine veikla kabinete, o kyla dėl veiksmų atliktų dar prieš prisijungiant prie kabineto. Pavyzdžiui, 2018 m. žemės ūkio ministras Bronius Markauskas turėjo pasitraukti po to, kai paaiškėjo, kad dar iki tapdamas ministru ilgus metus be savininkų sutikimo dirbo ne jam priklausančią žemę. Nors buvusios sveikatos apsaugos ministrės R. Šalaševičiūtės atvejis puikiai iliustruoja, kad neįmanoma iš anksto surinkti visos informacijos apie būsimus ministrus ir jų politines komandas (Sveikatos Ministrė pasitraukė kilus pasipiktinimui po to, kai radijo laidoje ji prisipažino, tuo metu prieš 5 metus medikai davusi kyšį), tam turi būti dedamos kuo didesnės pastangos. Nors Specialiųjų tyrimų tarnyba (STT) tikrina ministrus prieš jiems pradėdant eiti pareigas, surenkamos ir pateikiamos informacijos sąrašas galėtų plėstis, be to, informacija rinkti pradėdama, kai į STT

kreipiasi Ministras Pirmininkas, tačiau atrankos procese gali būti svarbu informaciją turėti dar prieš priimant sprendimą teikti ministro kandidatūrą.

Pandemijos įsibėgėjimo metu valstybės vairą perėmusi 18-oji Vyriausybė ir dabar dirba išskirtinėmis sąlygomis. Akivaizdu, kad Vyriausybės sprendimai ir veiksmai susilaukia daugiau visuomenės ir suinteresuotų grupių dėmesio nei prieš-pandeminiu laikotarpiu. Remiantis Dewan ir Myatt⁷⁷ skandalų, apsaugos ir atsigavimo modeliu, šiuo metu Ministrei Pirmininkei svarbu išlaikyti balansą tarp ministrų apsaugos ir griežto klaidų vertinimo. Pernelyg didelė ir nepamatuota apsauga gali nuvesti prie neefektyvaus pandemijos valdymo, nes ministrai, žinodami, kad suklydę bet kokių atveju bus apginti, nedės maksimalių pastangų priimti geriausiems sprendimams. Iš kitos pusės, per griežtas kabineto narių klaidų vertinimas gali sumažinti ministrų politinį aktyvumą kovoje prieš pandemiją.

Atsižvelgiant, kad augantis skandalas kelia didesnę riziką ministro stabilumui, galima pateikti dvi rekomendacijas ministrų kabineto valdymui. Pirma, formuojant kabinetą būtina ne tik kelti aukštus reikalavimus kandidatams, bet ir vėlesniais darbo etapais užtikrinti efektyvaus valdymo ir kontrolės sistemas tam, kad būtų galima išvengti kabineto narių klaidų, kurie eskaluotųsi į skandalus. Antra, šiam kilus, svarbūs ne tik operatyvūs politiniai sprendimai kabineto viduje, bet ir efektyvi krizės (nesėkmės) komunikacija su žiniasklaida ir visuomene, siekiant sumažinti skandalo eskalavimą.

Šiame darbe nagrinėjamos 1991–2020 m. dirbusių ministrų išlikimo sąlygos, tačiau duomenų neprieinamumas apriboja analizės galimybes. Darbe naudojami ekonominių rodiklių duomenys iš Lietuvos statistikos departamento prienami tik nuo 1996–1998 m. Taip pat dėl duomenų neprieinamumo nagrinėjant skandalus naudojami stebėjimai nuo 2004 m. Būtent todėl, sudarant modelius, į kuriuos yra įtraukiami šie rodikliai, išvadas galima daryti tik už atitinkamus laikotarpius.

Šio darbo netobulumai sudaro galimybes toliau nagrinėti ministrų ir kitų politikos veikėjų politinio išgyvenimo sąlygas. Tolimesni darbai gali būti plėtojami keliomis kryptimis. Pirma, rezultatai rodo, kad patiriami skandalai turi įtakos ministrų portfelio išsaugojimui, tačiau vidutinio intensyvumo skandalą patyrusių ir skandalo visai nepatyrusių ministrų išlikimo kreivės yra gana panašios. Tai galėtų leisti kelti hipotezes, kad skandalų išgyvenimas labiau priklauso ir nuo to, kaip skandalas yra valdomas. Iš to kyla klausimas, kaip Lietuvoje kabinete yra valdomos krizės ir skandalai bei kokios pasirinktos strategijos padeda išvengti arba paskatina ministrų pasitraukimą.

Antra, šiame darbe kiekvienas naujas ministro paskyrimas laikomas nauju atveju. Alternatyva tam yra ministrų darbo trukmę skaičiuoti dienomis, nepaisant Vyriausybės atsistatydinimų. Nors

⁷⁷ Dewan ir Myatt, 63–77.

analizei prireiktų daugiau nepriklausomų kintamųjų, galimai būtų įmanoma praplėsti arba papildyti šio darbo išvadas.

Literatūros sąrašas

- Alexiadou, Despina *The politics of economic adjustment : technocratic appointments and representation in economically advanced parliamentary democracies*, 3rd Annual General Conference Of The European Political Science Association, 2013, Parlament de Catalunya.
- Annesley, Claire, Karen Beckwith ir Susan Franceschet, „How to Qualify for Cabinet: Affiliational Criteria.“ *Cabinets, Ministers, and Gender*. Oxford University Press, 2019, 133–154. <<https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780190069018.001.0001/oso-9780190069018-chapter-6>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Berlinski, Samuel, Torun Dewan, ir Keith Dowding, „Who serves in government and how long do they last?“ Kn. *Accounting for Ministers: Scandal and Survival in British Government 1945–2007*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012, 54–86. <<https://doi.org/10.1017/CBO9780511980046.005>>. [Žiūrėta 2021 05 16].
- Dewan, Torun ir David P. Myatt, „Scandal, Protection, and Recovery in Political Cabinets“, *The American Political Science Review*, 101(1), 2007, 63–77.
- Eisenhardt, Kathleen M., „Agency Theory: An Assessment and Review.“ *The Academy of Management Review*, 14(1), 1989, 57–74. <www.jstor.org/stable/258191> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Emmert-Streib, Frank ir Matthias Dehmer, „Introduction to Survival Analysis in Practice“, *Machine learning & knowledge extraction*, 2010, 1(3), 1013–1038. <<https://www.mdpi.com/2504-4990/1/3/58>> [Žiūrėta 2021 05 04].
- Eoin O'Malley, „Ministerial Selection in Ireland: Limited Choice in a Political Village“, *Irish Political Studies*, 21(3), 2006, 319–336.
- Fischer, Jörn, „‘I Take Political Responsibility!’: The Theoretical and Empirical Relation Between Ministerial Responsibility and Ministerial Resignations in Germany“ *Public Administration*, 90(3), 2012, 600–621. <<https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2011.02007.x>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Fischer, Jörn, Keith Dowding ir Patrick Dumont, „The duration and durability of cabinet ministers.“ *International Political Science Review*, 33(5), 2012, 505–519. <<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0192512112462971>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Hansen, Martin Ejnar, et al., „Portfolio Saliency and Ministerial Turnover: Dynamics in Scandinavian Postwar Cabinets.“ *Scandinavian Political Studies*, 36(3), 2013, 227–248. <<https://doi.org/10.1111/1467-9477.12004>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Horwitz, Sujin K. ir Irwin B. Horwitz, „The effects of team diversity on team outcomes: A meta-analytic review of team demography.“ *Journal of Management*, 33(6), 2007, 987–1015.

- Huber, John. D. ir Cecilia Martines-Gallardo, „Replacing Cabinet Ministers: Patterns of Ministerial Stability in Parliamentary Democracies.“ *American Political Science Review*, 102(2), 2008, 169–180. < <https://doi.org/10.1017/S000305540808012X>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Huber, John. D. ir Cecilia Martines-Gallardo, „Replacing Cabinet Ministers: Patterns of Ministerial Stability in Parliamentary Democracies.“ *American Political Science Review*, 102(2), 2008, 169–180. < <https://doi.org/10.1017/S000305540808012X>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Janonytė, Asta, „Lietuvos valdančiųjų kairiųjų ir dešiniųjų partijų finansų politikos efektyvumas“. Magistro darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2010.
- Jastramskis, Mažvydas, *Mums reikia vado? Prezidento institucija nuo Landsbergio iki Nausėdos*, 2021, Vilnius: Baltos lankos, 211–265.
- Levin, Selija, „Mažumos vyriausybė Lietuvoje: stabilumo ir veiksmingumo analizė.“ Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2007.
- Martin, James Richard, „Consensus Builders? The Influence of Female Cabinet Ministers on the Duration of Parliamentary Governments.“ *Politics & Policy*, 46(4), 2018, 630–652. < <https://doi.org/10.1111/polp.12266>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Mourao, Paulo Reis ir Alina Irina Popescu, „Discussing the political survival of Romanian ministers since 1989—Do economic conditions matter?“. *Economical Transition and Institutional Change*, 29(1), 2020, 63–93. < <https://doi.org/10.1111/ecot.12268>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Nakrošis, Vitalis, „Pasitikėjimas Lietuvos valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis: makrolygmens analizė“, Kn. Romualdas Bakutis, Liutauras Gudžinskas, Vytautas Kuokštis, et al., *Pasitikėjimas valstybe: prielaidos, iššūkiai, sprendimai*, 2017, 95–144.
- Patkauskaitė–Tiuchtienė, Inga, „Politinių skandalų poveikis pasitikėjimui valstybės valdymo institucijomis: Lietuvos atvejo analizė.“ Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2019.
- Rottinghaus, Brandon, „Surviving Scandal: The Institutional and Political Dynamics of National and State Executive Scandals.“, *Political Science and Politics*, 47(1) 2014, 131–140.<<https://www.jstor.org/stable/43284497>> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Schillemans, Thomas ir Karl Bjurstroem, „Trust and Verification: Balancing Agency and Stewardship Theory in the Governance of Agencies.“ *International Public Management Journal*, 23(5), 2019, 1–35. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10967494.2018.1553807> [Žiūrėta 2021 05 16].
- Seixas, Carlos ir Manuel Luis Costa, “Pats to power and ministers’ durability: the Portuguese case” *West European Politics*, 44(2), 2019, 403–445. < <https://doi.org/10.1080/01402382.2019.1687232>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Smith, Daniel M. ir Shane Martin, „Political Dynasties and the Selection of Cabinet Ministers.“ *Legislative studies quarterly*, 42(1), 2017, 131–165. <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/lsg.12146>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Søyland, Martin G., „Survival of the Ministers: On Ministerial Durability in Postwar Norway.“ *Scandinavian Political Studies*, 40(2), 2017, 182–206. < <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12086>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Somer-Topcu, Zeynep ir Laron K. Williams, „Survival of the Fittest? Cabinet Duration in Postcommunist Europe.“ *Comparative Politics*, 40(3), 2008, 313–329. < <https://www.jstor.org/stable/20434084>> [Žiūrėta 2021 05 16].

The Selection and Deselection of Political Elites (SEDEPE), Codebook version January 2010, <[http://sedepe.net/wp-content/uploads/2010/11/SEDEPE Codebook Jan2010.pdf](http://sedepe.net/wp-content/uploads/2010/11/SEDEPE_Codebook_Jan2010.pdf)> [Žiūrėta 2021 05 16].

Tsui, Anne S., Terri D. Egan ir Charles A. O'Reilly III, „Being different: relational demography and organizational attachment.“ *Administrative Science Quarterly*, 37(4), 1992, 549–579. <<https://www.jstor.org/stable/2393472>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Teisės aktai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas, Valstybės žinios, 1994-06-08, Nr. 43-772.

Duomenų rinkiniai

Armingeon, Klaus, Sarah Engler, Lucas Leemann, et al. 2020., *Comparative Political Data Set 1960–2018*. Zurich: Institute of Political Science, University of Zurich.

Armingeon, Klaus, Virginia Wenger, Fiona Wiedemeier, Christian Isler, Laura Knöpfel and David Weisstanner. 2020.

Supplement to the Comparative Political Data Set – Government Composition 1960–2018. Zurich: Institute of Political Science, University of Zurich.

Döring, Holger and Philip Manow. 2020. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. Development version.

Müller-Rommel, Ferdinand, Katja Fettelschoss ir Philipp Harfst, Party government in Central Eastern European democracies: A data collection (1990–2003), *European Journal of Political Research*, 43(6), 2004, 869–894. < <https://doi.org/10.1111/j.0304-4130.2004.00178.x>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Nyrup, Jacob „Replication Data for: Who governs? A new global dataset on members of cabinets“, *Harvard Dataverse*, 2020. <<https://doi.org/10.7910/DVN/YTRCQE>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Williams, Laron; Seki, Katsunori, 2016, "Seki-Williams Government and Ministers Data", *Harward Dataverse*, 2016. <<https://doi.org/10.7910/DVN/0UNUAM>> [Žiūrėta 2021 05 16].

Šaltiniai duomenų rinkiniui

Abraziėnė, G.V., et al., Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1990–1992, Vilnius: Vilniaus leidybos centras, 1992.

Danielius, V. Lietuvos Respublikos Seimas 1992–1996, 1995, Vilnius: spaustuvė „Viltis“.

Ilgūnas, Gediminas, Lietuvos Respublikos I vyriausybė 1990–1991 m., 2008, Vilnius: Petro ofsetas.

Priedai

1 priedas. Hipotezės, priklausomi ir nepriklausomi kintamieji ir jų operacionalizavimas

Hipotezė	Kintamasis	Operacionalizacija	Duomenų šaltinis
	Priklausomas kintamasis: ministro darbo trukmė	Ministrų kabinete išdirbtas laikas dienomis nuo Seimo suteiktų įgaliojimų vyriausybei iki jos darbo pabaigos	LR Vyriausybės interneto svetainės informacija apie ankstesnes vyriausybes
	Priklausomas kintamasis: ministro pasitraukimas.	Pasitraukimu (ar „įvykiu“ išlikimo analizėje) laikomas bet koks anksčiau laiko įvykęs ministro atsistatydinimas ar jo atleidimas	LR Vyriausybės interneto svetainės informacija apie ankstesnes vyriausybes
H1: <i>Ministrai, kurių kelias į postą veda per partiją arba parlamentą, laikysis stabiliau nei tie, kurie postą pasiekė per valstybės tarnybos ar nepriklausomą kelią.</i>	Ministro patirtis ministerijos srityje	Pagal Seixas ir Costa, ministro kelias į postą skirstomas į: <ol style="list-style-type: none"> 1. Per partiją; 2. Per partiją-parlamentą; 3. Per valstybės tarnybą; 4. Nepriklausomas. Kelias apibrėžiamas remiantis surinkta biografine informacija apie ministrus. Kokso proporcinių rizikų analizėje naudojamas <i>dummy</i> kintamasis, ministrus suskirstantis į dvi grupes: 0 – valstybės	Surinkta informacija apie ministrus

		tarnybos ir nepriklausomą kelius; 1 – partijos arba parlamento–partijos kelius.	
H2: <i>Ministrai, turintys patirties ministrų kabinete, laikysis stabiliau nei jos neturintys.</i>		Ankstesnė ministro patirtis Vyriausybėje– <i>dummy</i> kintamasis, kuris nurodo, ar prieš paskyrimą į postą, ministras turėjo patirties vadovaujant tai pačiai ar kitai ministerijai.	
H3: <i>Į politinius skandalus neįsivėlę ministrai laikysis stabiliau nei į politinius skandalus įsivėlę.</i>	Dalyvavimas skandaluose	Skandalas laikomas „nusižengimu visuomenėje vyraujančioms moralinėms normoms ar taisyklėms, žinomas kitiems ir vedantis link prasižengusiojo reputacijos sugriovimo“ ⁷⁸ ir skirstomas į labai stipraus, stipraus ir vidutinio intensyvumo bei į korupcinio ir į tarnybinės etikos ir veiklos pažeidimų.	Inga Patkauskaitė–Tiuchtienė, 2019.
H4: <i>Į korupcinio pobūdžio skandalus įsivėlę ministrai laikysis mažiau stabiliau nei į tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimų skandalus.</i>			Duomenys apie Skvernelio Vyriausybės skandalus – atkartojus minėto darbo metodologiją.
H5: <i>Esant geresnėms ekonominėms sąlygoms ministrų stabilumas bus didesnis nei esant blogesnėms ekonominėms sąlygoms.</i>	Metinis nedarbo lygio pokytis	Skirtumas tarp nedarbo lygio vieną mėnesį prieš tai, kai ministras pasitraukė iš pareigų ir 12 mėn. prieš tai buvusį nedarbo lygį.	Lietuvos statistikos departamento Oficialios statistikos portalas
	Bendrojo vidaus produkto indeksas	Bendrojo vidaus produkto indeksas, palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu ketvirtį prieš tai, kai ministras pasitraukė iš pareigų.	
	Infliacija	Vidutinė metinė infliacija, 12 paskutinių mėnesių, palyginti su atitinkamais ankstesniais 12 mėnesių, fiksuota mėnesį prieš, kai ministras pasitraukė iš pareigų.	

⁷⁸ Patkauskaitė–Tiuchtienė, 2019, pagal John B. Thompson, *Political Scandal Power and Visibility in the Media Age*. Oxford: Blackwell Publishers, 2000, 13–19.

	Ministro lytis	Dvireikšmis kintamasis, nurodantis ministro lytį.	Surinkta informacija apie ministrus
	Ministro amžius	Kintamasis nurodo ministro amžių jam tampant ministru	Surinkta informacija apie ministrus
	Išsilavinimas	Išsilavinimas apibrėžiamas pagal išsilavinimo lygį (pradinis, vidurinis, profesinis, aukštesnysis kolegijos, aukštasis bakalauras, aukštasis magistro, aukštasis daktaro ar aukštesnis). Kokso proporcinų rizikų analizėje naudojamas <i>dummy</i> kintamasis, ministrus pagal išsilavinimą: 0 – žemesnis nei daktaro laipsnis; 1 – daktaro ar aukštesnis laipsnis.	Surinkta informacija apie ministrus
	Vyriausybės tipas	Vyriausybės skirstomos į du tipus: vienpartinę (kai ją sudaro viena partija) ir daugiapartinę (kai koaliciją formuoja dvi ir daugiau partijų).	Surinkti duomenys apie LR Seimo sudėtį ir sudarytas koalicijas
	Vyriausybės ideologinis tipas	Vyriausybės grupuojamos į keturis kairės–dešinės tipus: 1. Kairioji 2. Centro kairė 3. Centro dešinė 4. Dešinė	Armingeon, Engler, Leemann, et al. 2020., <i>Comparative Political Data Set 1960–2018</i> . Zurich: Institute of Political Science, University of Zurich.
	Bendrapartiškumas	<i>Dummy</i> kintamasis grupuojantis ministrus į: 1 – priklausiančius tai pačiai partijai kaip ir Ministras Pirmininkas, 0 – nepriklausančius	Surinkti duomenys apie ministrus

		tai pačiai partijai kaip ir Ministras Pirmininkas ir nepriklausomus ministrus.	
	Partijos dydis	Partijos dydis matuojamas per partijos vietų parlamente skaičių ministro kadencijos metu	Surinkti duomenys apie LR Seimo sudėtį
	Ministro partijos patirtis vyriausybėje	Partijos patirtis matuojama partijos patirtimi formuojant vyriausybę iki ministro paskyrimo dienos, dienomis.	Surinkti duomenys apie LR Seimo sudėtį ir sudarytas koalicijas
	Portfelio svarba	Pagal Mourao ir Popescu portfelio svarba skirstoma į keturias kategorijas: 1. Strateginės ministerijos 1. Socialinės ir gerovės sritis kuriojančios ministerijos 2. Specifinės sritis kuriojančios ministerijos 3. Specifinius klausimus kuriojančios ministerijos ⁷⁹	-
	Prezidentas	Ministrai skirstomi į dvi grupes: dirbę iki ir po pirmojo Prezidentės D. Grybauskaitės darbo pradžios.	Surinkti duomenys apie ministrus

⁷⁹ Mourao ir Popescu, 63– 93.

IDENTIFIKAVIMO RODIKLIAI

01. Ministro ID [ID]

Eilės būdu priskirtas unikalus numeris kiekvienam ministrui, pradedant nuo 01.

02. Ministro Vardas Pavardė [Vardas]

Ministro vardas ir pavardė. Formuojama: *Vardas Pavardė*

03. Kabineto numeris

Chronologine vyriausybių valdymo tvarka suteikti numeriai, pradedant nuo 01. 02 praleidžiamas, nes į analizę neįtraukiama 1991 m. sausio 10–13 d. veikusi vyriausybė.

VYRIAUSYBĖS DUOMENYS

04. Vyriausybės pavadinimas

Įprastai pavadinama Ministro Pirmininko pavarde. Jei Ministras Pirmininkas vadovavo daugiau nei vieną kartą, tuomet vadinama *Pavardė Pirmoji, Pavardė Antroji* ir t.t.

05. Vyriausybės tipas

0	Daugiapartinė vyriausybė	1	Vienpartinė vyriausybė
---	--------------------------	---	------------------------

06. Vyriausybės ideologinė kryptis

1	Kairės	3	Centro dešinės
2	Centro kairės	4	Dešinės

07. Prezidentės D. Grybauskaitės laikotarpis

0	Ministras dirbo prieš Prezidentės D. Grybauskaitės paskyrimą.
1	Ministras dirbo po Prezidentės D. Grybauskaitės paskyrimo.

PARTIJOS DUOMENYS

08. Partija [Partija]

Priklausymas partijai paskyrimo metu.

0	Nėra – nepriklauso partijai
1	Darbo partija arba Naujoji sąjunga
2	Komunistų partija arba Lietuvos demokratinė darbo partija arba Lietuvos komunistų partija arba Lietuvos socialdemokratų partija arba SSKP
3	Liberalų ir centro sąjunga arba Tautos prisikėlimo partija
4	Lietuvos centro partija
5	Lietuvos krikščionių demokratų partija arba Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga arba Tėvynės sąjunga arba Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai
6	Lietuvos lenkų rinkimų akcija
7	Lietuvos liberalų sąjūdis
8	Lietuvos liberalų sąjunga
9	Lietuvos moterų partija arba Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga arba Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga arba Valstiečių ir Naujosios demokratijos partijų sąjunga

- 10 Lietuvos persitvarkymo sąjūdis
- 11 Pilietinės demokratijos partija
- 12 Tvarka ir teisingumas
- 88 Netaikoma
- 99 Nėra duomenų

09. Partijos vietų parlamente skaičius

Einamosios Seimo kadencijos pradžioje partijos gautų vietų parlamente skaičius; 88 – netaikoma, NA – nežinoma.

10. Partijos patirtis formuojant vyriausybę dienomis

Partijos patirtis formuojant vyriausybę, matuojama metais.

11. Ta pati partija kaip ir ministro

1 – jei ministro partija yra koalicijos partnerė, bet ne pagrindinė formuotoja; 0 – ministro partija yra koalicijos lyderė, 3 – nepriklauso partijai, NA – nežinoma.

PASKYRIMO BRUOŽAI IR DETALĖS

12. Ministro darbo pradžia [Ministro pradžia]

Laikoma dekreto, skiriančio asmenį ministru, įgaliojimo diena. Pateikiama dd-mm-mmmm formatu.

13. Ministro darbo pabaiga [Ministro pabaiga]

Laikoma dekreto, atstatydinančio asmenį ar vyriausybę, įgaliojimo diena. Pateikiama dd-mm-mmmm formatu.

14. Ministro darbo laikas [Darbo laikas]

Skirtumas tarp ministro darbo pabaigos ir darbo pradžios, dienomis.

15. Pasitraukimas iš kabineto [Įvykis]

0 – ministras iš kabineto pasitraukė kartu su vyriausybės pabaiga; 1 – ministras iš kabineto pasitraukė anksčiau nei baigėsi vyriausybės darbo laikas.

16. Vyriausybės darbo pradžia [Ministro pradžia]

Laikoma Ministro Pirmininko paskyrimo diena. Pateikiama dd-mm-mmmm formatu.

17. Vyriausybės darbo pabaiga [Ministro pabaiga]

Laikoma Ministro Pirmininko ar vyriausybės atstatydinimo ar atsistatydinimo patvirtinimo diena. Pateikiama dd-mm-mmmm formatu.

18. Portfelis [Portfelis]

Tikslus, ministerijos, kuriai vadovavo paskirtas ministras pavadinimas.

19. Portfelio svarba

- 1 Strateginė ministerija
- 2 Socialinės ir gerovės sritis kuruojančios ministerijos
- 3 Specifinės sritis kuruojančios ministerijos
- 4 Specifinius klausimus kuruojančios ministerijos

20. Pasitraukimo iš posto priežastis

- 1 Vyriausybės pabaiga: įprasta vyriausybės įgaliojimų pabaiga (rinkimai)
- 2 Vyriausybės pabaiga: Ministro partija pasitraukia iš Vyriausybės
- 3 Vyriausybės atsistatydinimas: Seimo išreikštas nepasitikėjimas
- 4 Vyriausybės atsistatydinimas: Prezidento išreikštas nepasitikėjimas
- 5 Vyriausybės pabaiga: kitos priežastys
- 6 Tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimas
- 7 Naujos pareigos
- 8 Koalicijos persiderėjimas
- 9 Politiniai nesutarimai tarp ministro ir Ministro pirmininko
- 10 Politiniai nesutarimai tarp ministro ir jį delegavusios partijos
- 11 Asmeninė priežastis
- 12 Prezidento išreikštas nepasitikėjimas ministru
- 13 Finansinis skandalas, susijęs su asmeniniais ar privataus verslo finansais
- 14 Finansinis skandalas, susijęs su partijos finansais
- 15 Asmeninė klaida
- 16 Prasti rezultatai
- 17 Nežinoma
- 18 Kita

MINISTRO DUOMENYS IR ASMENINĖS SAVYBĖS

21. Lytis [Lytis]

- 0 vyras
- 1 moteris

22. Amžius tampa ministru [Amžius]

Kintamasis matuojamas metais.

23. Išsilavinimas [Išsilavinimas]

Formatuojama dd-mm-mmmm.

1	Pagrindinis	5	Aukštasis bakalauras
2	Vidurinis	6	Aukštasis magistro
3	Profesinis	7	Aukštasis daktaro ir aukštesnis
4	Aukštesnysis kolegijos	99	Nežinoma

24. Karjeros kelias [Kelias]

1	Partijos	3	Valstybės tarnybos
2	Partijos–parlamento	4	Nepriklausomas

25. Ankstesnė patirtis Vyriausybėje [Patirtis]

0	Neturi ankstesnės patirties kabinete	1	Turi ankstesnės patirties kabinete

SKANDALAI

26. Skandalai

0	Skandalo nebuvo
1	Vidutinio intensyvumo skandalas
2	Stipraus intensyvumo skandalas
3	Labai stipraus intensyvumo skandalas
Daugiau	Skandalų intensyvumo suma
99	Nežinoma, nėra duomenų.

27. Skandalo tipas

0	Skandalų nebuvo
1	Korupcinio tipo
2	Tarnybinės etikos ar veiklos pažeidimo

EKONOMINIS KONTEKSTAS

28. Nedarbo lygio pokytis

Skirtumas tarp nedarbo lygio vieną mėnesį prieš tai, kai ministras pasitraukė iš pareigų ir 12 mėn. prieš tai buvusį nedarbo lygį.

29. Infliacijos pokytis

Bendrojo vidaus produkto indeksas, palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu ketvirtį prieš tai, kai ministras pasitraukė iš pareigų.

30. Bendrojo vidaus produkto dydžio augimo pokytis

Vidutinė metinė infliacija, 12 paskutinių mėnesių, palyginti su atitinkamais ankstesniais 12 mėnesių, fiksuota mėnesį prieš, kai ministras pasitraukė iš pareigų.

Summary

Survival of the Fittest: the Analysis of the Lithuanian Ministers' Political Survival

This thesis seeks to explain Lithuanian Ministers' political survival. Even though a rich amount of literature explaining ministerial survival and stability could be found, there is a gap in the knowledge related to ministerial stability in the cases of Central and Eastern Europe's governments. The theory focuses on principal-agent model and the problems which occur with it. The main aim of this study is to determine factors that influence ministerial longevity in Lithuania. At first, a principal-agent model stemming from rational choice theory was used to determine those factors. After analysing the works of previous authors five hypotheses were proposed. First, ministers whose career path can be described as through party or parliament will be more stable than those whose career path leads through public service or independent paths. Secondly, ministers, who have previous experience in a cabinet will face less risk than those who have not. Taking into account the influence of scandals, two hypotheses are proposed: ministers, who are not involved in political scandals will be more stable than those who are involved. Moreover, involvement in corruption scandals will create more hazards than involvement in official ethics or misconduct scandals. Lastly, this thesis aims to test if economic conditions influence ministerial stability.

A unique data set was created. It included socio-demographic and biographical data of 313 Lithuanian ministers, information on the scandals experienced and the macroeconomic indicators of the country. Data was analysed and hypotheses were tested conducting a survival analysis.

Cox's proportional risk models have shown that neither a minister's personal characteristics such as gender, education, or political context (type of government, party size and experience, portfolio importance, presidential influence) pose additional risks to a minister's political failure. Moreover, the first two hypotheses, proposing that minister career path and previous experience in the cabinet affect the stability of ministers, were not confirmed. The absence of these differences shows that explanation of cabinet members, which work in the Western countries does not fit Lithuanian context. This lets to expand principal-agent model stating that if the potential candidates pool is small, incentives to dismiss ministers due to their personal characteristics decreases.

Political scandals explain the stability of ministers quite well. Ministers who were not involved into scandal were 54 percent more likely to survive in the office than those who survived the scandal. The dismissal of the minister involved in the scandal could be seen as a

strategy to restore lost confidence of the electorate. This thesis expands theoretical base and add that the level of escalation of the scandal in which the Minister is involved has a direct impact on the risk of leaving the cabinet.

Finally, results show that changes in inflation and unemployment do not affect ministerial stability, but positive changes in GDP growth reduce the risk of dismissal. It confirms the idea of economic reflection in politics and allows to emphasise that the reflection is not necessarily accurate as macroeconomic indicators depend not only on government's actions. However, politicians are forced to respond thus cabinet shuffles become a way to increase popularity when GDP growth is declining.

The research seeks to be useful on both theoretical and practical levels. The results of this thesis show that the resignation of ministers is more often caused by emerging moral hazard problems. Scandals in which ministers were involved are not always related to their direct activities in the Cabinet but arose from actions taken before joining the Cabinet. Therefore, maximum efforts to gather all the information about candidates and their political teams should be taken.

Other recommendations for the governments emerge from the model of sandals, protection and recovery. Given that the growing scandal poses a greater risk to the minister it is not only necessary to ensure high standards for candidates, but also implement effective inner management and control mechanisms in order to avoid mistakes that would lead into scandals. When scandal occurs, it is also crucial to make quick and effective decisions and communicate with the media and public in order to reduce the escalation of the scandal.

In order to sustain ministerial political activity during a pandemic PM could be advised to balance ministerial protection and assessment. Excessive and unreasonable protection could lead to inefficient pandemic management, as ministers, knowing that they will be defended, will not make every effort to make the best decisions. On the other hand, strict reaction of the mistakes (e.g., leading to dismissal) could reduce minister's political activity in the fight against a pandemic.